SABÂYÎ VE ÜVEYS-NÂMESİ

Yrd. Doç. Dr. Ömer SAVRAN

2010

ÖZ GEÇMİŞ

Yrd. Doç. Dr. Ömer SAVRAN

Ömer Savran, 16. 03. 1969 tarihinde Çivril/Denizli'de doğdu. İlköğrenimini köyünde, orta ve lise öğrenimini ise, Çivril'de tamamladı. 1988 yılında kayıt yaptırdığı İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1992'de mezun oldu. Yüksek lisansını Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "Karamanlı Nizâmî Divanı'ndan Seçme Gazeller ve Bugünkü Türkçesi" adlı tezi ile 1996 yılında, doktora öğrenimini ise Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda "Neşâtî Divanı'nın Tahlili" adlı tezi ile 2003 yılında tamamladı.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olarak çalıştı. 2000 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde Türk Dili okutmanı olarak çalışmaya başladı. 2005-2008 yılları arasında Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bünyesinde Yrd. Doç. olarak çalıştı. 2008 yılında Karabük Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne Yrd. Doç. olarak atanan Ömer Savran, hâlen bu görevini sürdürmekte olup evli ve üç çocuk babasıdır.

ÖZET

Bu çalışmada kaynaklara göre XV. yüzyılın ikinci yarısıyla XVI. yüzyılın başlarında yaşadığı kabul edilen Sabâyî'nin Üveys-nâme adlı mesnevîsi üzerinde durulacaktır. Üveys-nâme yazıldığı dönem itibariyle gerek ses özellikleri, gerekse yapısı yönüyle Türkçenin tarihi gelişimini yansıtan, önem atfedilmesi gereken bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Sabâyî, Mesnevî, Veysel Karanî, Üveysîlik, Eski Türk Edebiyatı.

ABSTRACT

In this study, it will be focused on the Üveys-nâme of Sabâyî who is believed to have lived from the second half of the 15th century to the early 16th century according to the sources. Üveys-nâme the importance of which should be attached is a literary work that has carried the historical development of Turkish language in terms of both phonetics and morphological as regard to the period it was written.

Key Words: Sabâyî, Mesnevî, Veysel Karanî, Üveysîsizm, Old Turkic Literature.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Mesneviler ele aldıkları konulara göre çeşitli başlıklar altında incelenir. Bu çalışmada üzerinde durduğumuz Sabâyî'nin Üveys-nâmesi evliyâ menkıbelerini ele alan mesnevîler içerisinde değerlendirilebilir.

XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında yaşadığı kabul edilen Sabâyî söz konusu eserinde gerek tasavvuf çevrelerinde gerekse halk arasında çok sevilen Veysel Karanî'nin hikâyesini mesnevî nazım şekli ile kaleme almıştır. Şair, eserini Feridüddîn-i Attâr'ın "Tezkiretü'l-Evliyâ"sından hareketle yazmış ve genelde konuya sadık kalmıştır.

Türk edebiyatında Veysel Karanî'nin menkıbesini anlatan çeşitli türlerde pek çok eser yazılmıştır. Bunlar arasında Sabâyî'den daha önce yaşamış olan Lâmiî Çelebi'nin mensur olarak yazdığı "Menâkıb-ı Hazret-i Üveyse'l-Karanî"si zikredilmesi gereken eserlerden biridir.

"Sabâyî ve Üveys-nâmesi" adlı bu çalışmamız iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Sabâyî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri konusunda bilgi verilerek eserin mesnevî nazım türü açısından özellikleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise Üveys-nâme'nin tenkitli metni verilerek eserde geçen özel isimlerin indeksi sunulmuştur.

KISALTMALAR

Age.	**Adı geçen eser**
b/	**beyit**
Bkz.	**Bakınız**
C	**cilt**
Çev.	**Çeviren**
Haz.	**Hazırlayan**
Öl.	**Ölümü**
s	**Sayfa**
S	**Sayı**
Vr.	**Varak**

GİRİŞ

Mesnevî terimi ve nazım şekli, Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiştir.[1] Klasik Türk edebiyatının hüküm sürdüğü dokuz asra yaklaşan uzun dönem içinde bu nazım biçimiyle sayısız eserler verilmiştir. Mesnevîler ele aldıkları konulara göre dinî, tasavvufî, ahlâkî, menkıbevî, tarihî, aşk-macera ve toplum hayatından kesitler veren mesnevîler gibi çeşitli başlıklar altında incelenebilir.

Dinî ve tasavvufî mesnevîlerde genel olarak okuyucuya bilgi verme ve onu eğitme gaye edinilmiştir.[2] Bu tür mesnevîlerden biri de tasavvufî konuları işleyen evliyâ menkıbeleridir.

Bu çalışmamızda ele aldığımız Üveys-nâme de evliyâ menkıbelerini konu edinen mesnevîler içerisinde değerlendirilmesi gereken eserlerdendir. Sabâyî bu eserinde gerek tasavvuf çevrelerinde gerekse halk arasında çok tanınmış ve sevilmiş bir şahsiyet olan Veysel Karanî'nin hikâyesini mesnevî nazım şekli çerçevesinde kaleme almıştır.

SABÂYÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1. Hayatı ve Edebî Şahsiyeti

XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başlarında yaşadığı kabul edilen Sabâyî'nin doğum ve ölüm tarihi hakkında kaynaklarda doyurucu bir bilgiye rastlanamamaktadır. Sabâyî'den bahseden kaynakların çoğu onu II. Bayezid şairi olarak göstermiştir.[3] Künhü'l-

---

[1] İsmail Ünver, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), S. 415-416-417, Ankara 1986.

[2] Ünver, age, s. 439.

[3] Sehî Bey, Heşt Behişt (Haz. Günay Kut), Harvard 1978, s. 206- Süleymaniye Ktp., Ayasofya no. 3544, v.68b; Tezkiretü'ş-Şu'ârâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ, (Haz. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s. 350; Tezkiretü'ş-Şu'arâ, (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara, 1978, c.1, s. 544; Şemseddin Sâmi, Kâmusu'l- A'lâm, İstanbul 1311, c. IV, s. 2935; Rıfat Osman, Edirne Reh-nümâsı, Edirne, 1336, s. 104; Ahmed Bâdî, Riyaz-ı Belde-i Edirne, Edirne Selimiye Ktp., no, 2315, c. II, s.172.

Ahbâr'da ise Sabâyî, I. Selim zamanındaki şairler arasında zikredilmiştir.[4] Diğer taraftan Tuhfe-i Nâilî'de "Fatih ve II. Bayezid devri şu'arâsından" bilgisine yer verilmiştir.[5] Kaynaklar, Sabâyî'nin Edirneli ve isminin Hayreddin olduğu hususunda fikir birliği içerisinde olmuşlardır. Bu manada *Sehî Bey*, "Edirnelidür, İsmi Hayreddin'dür, Şeyh Vefâ hazretlerine tâlib ve çok maârif tahsîl eylemiş, râh-ı Hakka zâhib ehl-i sülûk kimesnedür"[6]; *Latîfî* " Edirnevîdür. Bü'l-heves ve hevayî olduguçün Sabâyî tahallus itmüşdür"[7]; *Hasan Çelebi,* "Edirneli'dür. Te'sîr-i mahlâs nâsiye-i hâlinde zâhir ve hüveydâ olup mânend-i sabâ bir yerde ârâm ve hiçbir gûşede makam itmezdi."[8] demektedir. Benzer bilgiler diğer kaynaklarda da tekrar edilmektedir.[9]

Sabâyî ile ilgili Osmanlı Müellifleri'nde diğer kaynaklara göre daha teferruatlı bilgiler verildiğini görmekteyiz. Söz konusu eserde şairimizle ilgili "Şeyh Vefâ hazretlerinin perverde-i ma'nevîsi bir şâir-i irfân-semîr olup Edirneli'dir. Hayru't-tâbiîn Cenâb-ı Üveysü'l-Karanî hakkında ***Üveys-nâmesi*** ve Kâtibî-i Nişâburî'nin "Şutûr u Hücre" namındaki kasîde-i mutavvelesine nazîresi ve Arnavud Koca Davud Paşa'nın Bosna Gazavatını mübeyyen onbeşbin beyitli manzûmesi, mürettep dîvânı vardır."[10] ifadeleri yer alır. Bursalı Mehmet Tahir, yukarıda da görüldüğü üzere çalışmamızda üzerinde durduğumuz **"Üveys-nâme"**yi de zikreder.

Edirne Reh-nümâsı[11] adlı eserde ve Babinger'de Sabâyî'nin Edirne'de öldüğü nakledilmektedir.[12]

Kaynaklarda Sabâyî'nin Davut Paşa'nın Bosna Beylerbeyliği döneminde yaptığı gazaları anlatan 15.000 beyit civarındaki bir eserinin varlığından bahsedilmektedir. Davut Paşa, 885/1480 yılında bu görevde bulunmuş ve 905/ 1499 tarihinde vefat etmiştir[13].

Diğer taraftan Üveys-nâme'nin 915/1509 tarihinde yazılması, bazı kaynaklara göre II. Bayezid devrinde yetiştiği bilgisi (918/1512), Künhü'l-Ahbâr gibi bazı kaynaklarda ise I. Selim (öl. 926/1520) zamanındaki şairler arasında yer almasından hareketle Sabâyî'nin 15.

---

[4] Künhü'l-Ahbâr, (Haz. Mustafa İsen), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1994, s. 180.
[5] Nail Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri (Haz) Cemal Kurnaz; Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, c.1, s. 541.s. 2288.
[6] Sehî Bey, Heşt Behişt, s. 206; v.68b
[7] Tezkire-i Latîfî, s. 350
[8] Tezkiretü'ş-Şu'arâ, c.1. s. 554.
[9] Beyânî, Kâtip Çelebi, Künhü'l-Ahbâr, Riyâz-ı Belde-i Edirne, Kâmusu'l-A'lâm vb.
[10] Bursalı Mehmet Tahir, c.II, s. 278
[11] Rıfat Osman, age, s. 104.
[12] Franz Babinger, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, (Çev.) Coşkun Üçok, Ankara.
[13] İbn-i Kemal, Tevârih-i Al-i Osman (Haz. Şerafettin Turan), Ankara 1957, VII, s. 281-282.

yüzyılın son dönemi ile 16. yüzyılın başlarında yaşadığını söyleyebiliriz. Nitekim Fuat Köprülü[14] şairi "Gazavatnâme"si; Harun Tolasa "Üveys-nâme" adlı eseri yönüyle 15. yüzyıl içerisinde değerlendirir.[15] Ahmet Yaşar Ocak ise "Veysel Karanî ve Üveysîlik" adlı eserinde Sabâyî'yi 16. yüzyıl şairi olarak tanıtmıştır.[16]

Sabâyî hakkında bilgi veren kaynaklar onun şairliği hakkında da bazı değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Sabâyî'nin şairliği hakkında değerlendirme yaparken Latîfî, "Fenn-i Fürs'de ve ilm-i arûzda üstâd-ı kâmil ve aksâm-ı nazmun enva' u esnâfında şâmil idi, ...ekâbir-i şu'arâ-yı Acem kelimâtın tetebbu' idüp… kasîdelerine cevâp dimişdür.",[17] Hasan Çelebi "Şâir-i kâmil ve eş'ârı dahi vecihden hâric degül, dâhildür; mürettep dîvânı vardır.",[18] Beyânî ise "…şâir-i kâmil ve şi'ri mertebe-i kabûle dâhildür."[19] ifadelerini kullanmayı tercih etmiştir.

2. Eserleri

I. Üveys-nâme (Menâkıb-ı Üveyse'l-Karanî)

Çalışmamızda ele aldığımız Üveys-nâme, yaklaşık 683 beyitten oluşan bir mesnevîdir. Sabâyî, eserini Feridüddîn-i Attâr'ın "Tezkiretü'l-Evliyâ"sından hareketle yazmış ve genelde konuya sadık kalmıştır.

Sabâyî, bu eserini aşağıdaki beyitte de görüldüğü üzere 915/1509 tarihinde te'lif etmiştir:

Resûlün hicreti târîhi ol dem
Dokuz yüz dahı on beş idi bî-kem[20]

Gül eyyâmı idi vü rûz-ı meymûn
Sefer ayınuñ on dördi hümâyûn[21]

Veysel Karanî'nin menkıbesi üzerinde bilimsel anlamdaki ilk çalışmalarından biri Fevziye Abdullah Tansel'in "*Uveys Karanî Hakkında Notlar ve Türk Edebiyatında Şiirler*" adlı makalesidir.[22] Tansel, makalesinde Serencam (İstanbul, 1314) adlı anonim bir mesnevînin kenarında basılan "Üveyse'l-Karanî" ismini taşıyan şairi meçhul bir manzumeye

[14] Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ, Ankara 2003, s. 382.
[15] Harun Tolasa, "15. yy Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevîleri", EÜ. SBF., TDEAD, S. 1, s. 6.
[16] Veysel Karanî ve Üveysîlik, Dergah, İstanbul 1982, s. 37.
[17] Latîfî, (Haz. Rıdvan Canım), s. 350
[18] Tezkiretü'ş-Şu'arâ, s. 554
[19] Beyânî Tezkiresi, s. 400 (Aysun Sungurhan, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994).
[20] b/68
[21] b/69
[22] İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi, C. II., İstanbul 1975.

rastladığını bildirerek bu eserden örnek beyitler vermiştir. Ancak Sabâyî'den ve eserinden hiç bahsetmemiştir.

Türk edebiyatında Veysel Karanî'nin menkıbesini anlatan başka eserler de yazılmıştır. Bunlardan biri Sabâyî'nin eserinden daha önce mensur olarak yazılmış olan **Lâmiî Çelebi**'nin **"Menâkıb-ı Hazret-i Üveyse'l-Karanî"** adlı eseridir.

XV. yüzyılın tanınmış simalarından biri olan Lâmiî Çelebi'nin[23] (öl. 938/1535) yazmış olduğu bu menakıbnâme, derleme bir eserdir. Lâmiî, eserini Attâr'ın Tezkiresi ile Câmî'nin Şevâhidü'n-Nübüvve'sinden yararlanarak yazmış ve faydalanılan bilgilerin kaynağını da belirtmiştir. Lâmiî'nin eseri, Veysel Karanî hakkında yazılmış olan ilk menkıbelerden birisi olması yönüyle önemlidir.[24] Eser üzerinde Bayram Gündoğar tarafından bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır.[25]

Menâkıb-ı Üveyse'l-Karanî üzerinde Cumhuriyet döneminde de çeşitli edebi türlerde birçok eser verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

S. Tevfik, Veysel Karanî Hikâyesi (1934); Mehmet Yavru, Veysel Karanî (1958)[26]; M. Necati Bursalı, Veysel Karanî (1971); A. Cemil Akıncı, Hazreti Veysel Karanî (1979)[27]; Raif Cilasun, Yemen İllerinde Veysel Karanî, (1996)[28] vb.

Edebiyatımızda konusu yönüyle yüzyıllardır çeşitli şekillerde ele alınan Üveys-nâme, kanaatimizce yazıldığı dönemin karakteristik özelliklerini yansıtması yönüyle de önemli bir dil malzemesidir.

II. Sırât-ı Müstakîm

Tasavvufî, ahlakî nitelikli bir eser olan Sırat-ı Müstakim[29], mesnevî nazım şekliyle ve aruzun "fâilatün, fâilatün, fâilün" kalıbıyla yazılmıştır. Eserin beyit sayısı 706'dır. Konusu itibariyle eser, Feridüddin-i Attar'ın "Pend-nâme"sinin Türkçeye çevirisi niteliğindedir. Sırat-ı Müstakîm, Eski Anadolu Türkçesi'nin fonetik ve morfolojik özelliklerine sahip görünmesi nedeniyle dil tarihimiz açısından önem atfedilmesi gereken bir hüviyete sahiptir.[30]

---

[23] http://www.kultur.gov.tr/TR/Tempdosyalar/234953__giris.pdf, Lâmiî Çelebi, Ferhâd ile Şirin, (Haz. Hasan Ali Esir).

[24] Ahmet Yaşar Ocak, Veysel Karanî ve Üveysilik, Dergâh, İstanbul 1982, s. 37.

[25] "Menâkıbnâmeler ve Lâmî Çelebi'nin Menâkıb-ı Uveys el- Karanî Adlı Eserinin Tahlili", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa 1998.

[26] Eser, Attar'ın Tezkire'sindeki Veysel Karanî ile ilgili bölümlerin Türkçeye tercümesidir.

[27] Roman.

[28] Roman.

[29] Eser hakkında bkz. Kadir Atlansoy, : Sırât-ı Müstakîm İnceleme-Metin [Pendnâme'nin Manzum Türkçe Çevirisi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1987.

[30] Atlansoy, s. 53

Eser, Koca Davut Paşa'nın (öl904/1498) ölümünden sonra şairi himayesine aldığı düşünülen Hadım Ali Paşa'nın (Atik Ali Paşa, öl. 917/1511) isteği üzerine hazırlanmıştır. Sabâyî, Sırat-ı Müstakîm'i neden hazırladığını, adının nereden geldiğini ve nasıl konulduğunu eserinde belirtmiştir.[31]

III. Türkçe Divan

Sabâyî'nin Türkçe divanının olduğu çeşitli kaynaklarda zikredilmiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi, şairin mürettep bir divanı olduğunu nakleder.[32] Ancak Sabâyî'nin kaynaklarda bahsi geçen divanının bugün için herhangi bir nüshasına ulaşılamamıştır.

Bununla birlikte şairin Ankara'da Milli Kütüphane'de "Yz.-A 6810, DVD 929" numarayla kayıtlı şiirlerine rastlanmıştır. 21 varaktan oluşan bu nüsha üzerinde Rüstem Kavaklık tarafından yüksek lisans çalışması yapılmıştır.[33]

"Sabâyî Divançesi", şairin ele geçen şiirlerinin yanında Edirneli Nazmî ve Pervâne Bey mecmualarından toplanan şiirlerle oluşturulmuştur. Divançede 1 kaside, 122 gazel ve bazı manzumelere yer verilmiştir.

IV. Gazavat-nâme

Sabâyî'nin kaynaklarda Koca Davut Paşa'nın Bosna Beylerbeyi iken yaptığı gazaları anlatan 15000 beyitlik bir eserinden bahsedilmektedir. Ancak bu eserin nüshasına rastlanamamıştır.

Mesnevî nazım biçimiyle yazılmış olan Gazavat-nâme hakkında Agâh Sırrı Levent[34] ve Fuat Köprülü[35] de eserlerinde kısaca bilgi vermişlerdir.[36]

V. Mevlid

Eser, Fatih Bay tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır[37]. Bu tezdeki bilgilere göre adı geçen çalışma Prizren'de bulunan asıl nüshanın Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde bulunan fotokopisinden hazırlanmıştır.

---

[31] Atlansoy, a.g.e, s.25

[32] Tezkiretü'ş-Şuara, s. 554.

[33]Rüstem Kavaklık, 15. yüzyıl Şairi Sabâyî ve Divançesi, (Transkripsiyonlu Metin-Açıklamalar-Dizin), Marmara Üniversitesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008.

[34] age, 259-260

[35] age, s. 382.

[36] Ayrıca bkz. Harun Tolasa, "15. yy Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevîleri", EÜ. SBF., TDEAD, S. 1, s. 11.

[37]Fatih Bay, Sabâyî-*Mevlid (Giriş-transkripsiyonlu Metin-Gramatikal Dizin)*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

Eldeki mevcut fotokopi nüsha, harekeli nesihle yazılmış 62 varaktan ibaret olup her varak on veya on bir satırdan oluşan ikili sütunlardan meydana gelmektedir. Türk Dil Kurumundaki nüsha için sadece "Mevlid-i Sabâyî" kaydı düşülmüştür. İki beyitte geçen Sabâyî ismi eserin müellifini ortaya koymaktadır:

Bu duâdan soñra ey ehl-i himem
Bu Sabâyî mücrime kıluñ himem [38]

Çün şefi'ü'l-müznibîn gelmiş-durur hayru'l-beşer
Ey Sabâyî gark-ısañ bagr-i günehden ser-be-ser[39]

Bu bilgiler ışığında *Mevlid'*in de Edirneli Sabâyî Hayreddin Çelebi'ye ait olduğu söylenebilir.

ESERİN TÜR VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Sabâyî'nin Üveys-nâmesi, daha önce de zikredildiği üzere okuyucuya bilgi vermek, onu eğitmek amacı güden mesnevîler arasında yer alan tasavvufi mesnevîler bölümündeki "evliyâ menkıbeleri" arasında değerlendirmek mümkündür.[40]

Eserin Adı

Osmanlı Müellifleri'nde "Hayru't-tâbiîn Cenâb-ı Üveysü'l-Karanî hakkında *"Üveys-nâmesi vardur"* ifadesiyle eserin ismi Üveys-nâme olarak zikredilmiştir.

Vezni:

Eser, "Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün" kalıbıyla yazılmıştır.

Eserin beyit sayısı:

Eserin Milli Kütüphane ile Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi nüshalarının karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan beyit sayısı 689'dur.

Eserin bölümleri:

Üveys-nâme besmeleyle başlar. Daha sonra besmelenin önemini belirten bir hadise de işaret eden şair, Allah'ı hakkıyla tanımanın önemini dile getirir:

Dile zikreyle ol rabb-ı rahîmi
De bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîmi[41]

---

[38] (7b.2)
[39] (12b.5)
[40] Ünver, age, s. 439

16 ile 26. beyitler arasında **Hz. Peygamber** övgüsü dile getirilir:

Muhammed kim e'azz-ı enbiyâdur
Çoğı ümmetlerinin evliyâdur[42]

Tahiyyât u selâm ol rûh-ı pâka
Ki anuñla erdi nûr eflâka[43]

Dört Halife ve Peygamberimizin torunları ise aşağıdaki şekilde anılır:

Selâm olsun bu dört a'lâ velîye
Ebûbekir Ömer Osmân Alî'ye[44]

Dahı evlâdına âline anuñ
Selâm eyle revân var ise cânun[45]

Hasan kim ol s'aîd-i evliyâdur
Hüseyn ol kim şehîd-i Kerbelâ'dur[46]

Birisin kahrla öldürdi bir har
Birisin teşne şehîd etdi o kâfir[47]

33 ile 41. beyitler arasında ise Allah'a **münâcâtını** dile getiren Sabâyî, 42 ile 51. beyitler arasında *"Hâsseten zikr-i evliyâ-yı kirâm"* başlığı altında evliyaların hallerini anlatır:

Sa'âdet ol kişiyedir Hudâdan
Safâ kesb ide vasf-ı asfiyâdan[48]

Zihî devlet anuñ kim ola şevki
Ki hâl-i evliyâdan ide zevki[49]

---

41 b/1
42 b/17
43 b/18
44 b/27
45 b/28
46 b/29
47 b/30
48 b/42
49 b/43

52 ile 65. beyitleri arasında *“Ma’nâ-yı men ‘arefe me’a **tevhîd-i Bârî Te’âlâ**”* başlığı altında ise “men ‘arefe” sözü açıklanarak Allah’ın varlığına ve birliğine işaret edilir:

Gel imdi diñle *men ‘aref* sırından
Bilesin nefsüñi rabbüñi ta sen[50]

66 ile 106. beyitler arasında “**Sebeb-i te’lîf-i kitâb***-ı Üveys’i-l Karanî”* başlığı altında eserin yazılış sebebi anlatılır. Sabâyî, Üveys-nâme’yi kerem sahibi bir dostunun Veysel Karanî hakkında bir eser yazması hususundaki ısrarı üzerine kaleme aldığını nakleder:

Bizüm kim şeyhimiz Veyse’l-Karen’dür
Güneşden rûşen ü fahr-i erendür[51]

Anuñ vasfında nazm et bir risâle
Ki ola gül gibi rengîn makâle[52]

Düzüt Sa’dî-sıfat bir tâze Bostân
Kıl ol mahbûb-ı hak vasfın Gülistân[53]

Çü ehlullâh vasfıdur beyân kıl
Kerâmet dimelü bir dâsıtân kıl[54]

Şair, yukarıda da söylendiği üzere eserini 915/1509’da yazmıştır.[55]

[50] b/52
[51] b/85
[52] b/86
[53] b/88
[54] b/90
[55] Bkz. b/68, b/69

Olayın Özeti

Yemen'in Karen köyünde annesi ile birlikte yaşayan ve deve çobanlığı yaparak geçimini sağlayan Veysel Karanî, annesinden izin alarak Hz. Peygamberi ziyaret etmek ister. Aciz, zayıf ve hasta bir halde olan annesi ona peygamberi evde veya mescitte bulamadığı takdirde oyalanmadan geri dönmesi şartıyla izin verir.

Veysel, uzun bir yolculuktan sonra Hz. Peygamberin evine gelir. Kapıyı Hz. Ayşe açar ve Peygamberin evde olmadığını söyler. Veysel Yemen'den geldiğini, annesinin izni olmadığından dönmek zorunda olduğunu belirterek Hz. Ayşe'ye Hz. peygambere selamlarını iletmesini söyler ve geri döner. Hz. Ayşe, bu hadiseyi Hz. Peygambere nakleder. Hz. Peygamber de bu olayı ve Veysel'in vasıflarını sahabeye anlatır. Bunun üzerine Veysel Karanî'nin sevgisi ve şöhreti sahabe arasında yayılır.

Hz. Peygamber, Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye vefatından sonra hırkasının Veysel'e verilmesini ve selamının iletilmesini vasiyet eder. Hz. Peygamberin ölümünden sonra Hz. Ömer ve Ali Veysel'e hırkayı vermek üzere Kûfe'ye giderler. Hz. Ömer ve Hz. Ali tarafından Veysel Karanî'nin aranması, sorulması Karen halkı arasında şaşkınlıkla karşılanır. Hz. Ömer ve Hz. Ali, Veysel'i bulduklarında, Hz. Peygamber tarafından bahsedilen sağ elindeki bene bakarak aradıkları kişinin o olduğunu anlarlar.

Hz. Ömer, Hz. Peygamberin Veysel'den ümmeti için dua etmesini istediğini belirtir. Veysel Karanî'nin duası üzerine Mudar ve Rebi kabilelerinin hayvanlarının tüyü sayısınca ümmetin affedildiği bildirilir. Hz. Ömer ve Ali'nin ziyaretleri sonrası Veysel Karanî'nin halk arasında şöhreti artar. Bu durumdan rahatsız olan Veysel ortadan kaybolur. Veysel'i en son gören kişi Herem (bin Heyyan)[56]dır. Veysel'i Fırat nehri kenarında gören Herem'in ağzından onun züht ve takvası anlatılır. Daha sonra Sıffın harbinde ortaya çıkan Veysel Karanî, Hz. Ali taraftarı olarak şehit edilir.

[56] Evliyâ Tezkireleri, Feridüddin Attâr, (Çev. Süleyman Uludağ), Kabalcı Yay. İstanbul 2007, s. 60.

Mesnevînin son bölümünde ise Veysel'in kerametleri, ibadeti ve dünya malına karşı kayıtsızlığı anlatılarak "Üveysîlik"[57] kavramı üzerinde durulur.

NÜSHA ÖZELLİKLERİ

Üveys-nâme ile ilgili elimizde üç nüsha vardır. Bu nüshalardan biri diğerlerine nazaran kısa olduğu için çalışmamızda dikkate alınmamıştır.

1. (M Nüshası)

Üveys-nâme'nin üzerinde çalıştığımız bu nüshası Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz.-A 8620 numara ile kayıtlıdır. 19 varaktan oluşan nüshanın boyutları 210x150 165x80 mm'dir. Talik yazı ile yazılmıştır. Çift sütunlu olup satır sayısı 19'dur. Söz başları ve çizgiler kırmızıdır. Kapakları ebru kâğıt kaplı mukavva bir cilt içermektedir. Eserin bu nüshası yaklaşık 683 beyitten oluşur.

M nüshası, diğerleri ile karşılaştırıldığında kelime kadrosu ve dil özellikleriyle yazıldığı dönem Türkçesinin karakteristik özelliklerini en iyi yansıtan nüsha görünümündedir.

2. (A Nüshası)

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesi (İ. Saip) Kütüphanesi nr. I, 4242 numara ile kayıtlı olan nüshadır. Müstensihi belli olmayan bu nüsha 27 varaktan oluşmuştur. Metin harekeli olup satır sayısı 13'tür. A nüshası yaklaşık 685 beyitten oluşmuştur.

3. (B Nüshası)

---

[57] Tasavvuf edebiyatında çeşitli yönleriyle dile getirilen **Üveysîlik** ile ilgili ilk bilgilere Feridüddîn Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ'sında rastlanır. (Ocak, age, s.91) "Üveysî veya Üveysî-meşreb, Üveys'e mensup, Üveys gidişli" anlamlarına gelen bu kavram, Veysel Karanî'nin adı ile ilgilidir. Üveysîlik, tasavvuf tarihinde belli bir tarikata veya tasavvufi mesleğe mensup olmayan doğrudan doğruya Allah'ın hidayeti ve irşadıyla velayet mertebesine ulaşan sufilere denir. Ocak, sözkonusu eserinde tasavvuf tarihinde Üveysîlik kavramının dört şekilde kullanıldığını belirtir:

1. Hz. Peygamberin ruhaniyetinden nasip alanlar.
2. Veysel Karanî'nin ruhaniyetinden feyiz alanlar.
3. Herhangi büyük bir şeyhin veya kutbun ruhaniyetinden irşad edilenler.
4. Bizzat Hızır (as) aracılığıyla irşad edilenler.

Üveys-nâme'de Üveysîlik ile ilgili dile getirilen düşüncelerden bazıları aşağıdaki şekildedir:
Üveysīler denür bir tâife var
Bular şeyh u mürīd olmazlar ey yâr (b/617)

Bulara hazret-i hakdandur irşâd
Mürīd-i hak murâdıyla olur şâd (b/618)

Dimişdir ba'zı kâmil şeyh u üstâd
Bulara hazret-i Hızr ider irşâd (b/620)

Eserin çalışmamızda atıf yapmadığımız, Dil ve Tarih -Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi A/219 numara ile kayıtlı kısa bir nüshası daha vardır. Yusuf Hoca adlı bir müstensih tarafından yazılan ve 7 varaktan oluşan bu nüsha, harekeli olup satır sayısı 17'dir. Yaklaşık 233 beyitten oluşan nüshada olay kısa tutulmuştur.

METNİN DİL ÖZELLİKLERİ

Sabâyî'nin Üveys-nâme'si, Eski Anadolu Türkçesinin fonetik ve morfolojik özelliklerine sahip bir eser olarak gözükmektedir. Bu sebeple Üveys-nâme, dil malzemesi olarak da önem arz etmektedir. Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili metinde geçen bazı özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Çok heceli sözcüklerin sonunda –g> -Ø değişimi:

Çü sa'y idüp iresin *kapusuna*
Anuñ bizden selâm it *tapusuna*[58]

Urup *kanlu* yaşını zîr-i ferşa
Çıkardılar duhân-ı âhı 'arşa[59]

2. Kelime başında k->g- değişimi:

Anası didi kim ey kurratü'l-'ayn
Benim sensin iden *gönlüm* evin zeyn[60]

Eger kim varasın dogru evine
Görüp didârını cânuñ sevine [61]

3. Yuvarlaklaşma görülmektedir:

Virüben mu'cizâtı enbiyâya
Bagışlarsın kerâmet evliyâya[62]

---

[58] b/130
[59] b/364
[60] b/121
[61] b/122
[62] b/40

Olup bir kerre gâlib iştiyâkı
Resûlüñ aña kâr itdi firâkı[63]

4.Gelecek zaman eki olarak –ısar/ -iser ekinin kullanılması:

Nitekim görmedi gitdi cihânda
Bu dem hem *görmisersi*n cinânda[64]

5. b-> Ø -, bol-> ol- sözcüğünde görülmektedir.

Revân *oldı* 'Ömer Haydar'la ashâb
Tolu dillerde tâb u gözleri âb[65]

Ki hoş merd-i mücerred ehl-i tecrîd
Hemîn *ola* velîde vasf-ı tefrîd[66]

6. b-> v- değişimi bar>var, bar->var-, ber->vir- sözcükleri ile -ben>-ven eklerinde görülmektedir.

Virüben mu'cizâtı enbiyâya
Bagışlarsın kerâmet evliyâya[67]

Haber *vir* rast-ı 'uşşâkuñ deminden
Sehun aç bî-nevâlar 'âleminden[68]

7. t->d- değişimi örnekleri vardır:

Egerçi *didi* seyyid *mâ 'arafnâk*
Bize ol terbiyetdür olma gam-nâk[69]

Yüz urup enbiyâ cümle Hudâya
Diledi ümmet olmak Mustafâya[70]

Metinde Geçen Bazı Arkaik Kelimeler

ayıt- : (b/124,142,144, 153, 157, 194, 253, 392, 397, 405, 464, 480, 504, 630, 637)

---

63 b/117
64 b/222
65 b/433
66 b/435
67 b/40
68 b/95
69 b/14
70 b/ 19

bar :(b/ 444)

düriş- :(b/7, 9, 48, 61, 106, 246, 495, 539, 592, 594, 659,662, 667, 675, 683)

düz-üt-: (b/88)

etmek (b/ 314, 315, 387)

gönel-:(b/ 254, ,431,510)

ılkı :(b/ 363)

ımızgan-[71]: b/521

ilt-:(b/243, 246, 313)

ir-: (b/ 251)

irgür-:(b/237,336, 340)

iser: (b/222)

kañgı:(b/424)

nite: (b/462)

sagı: (b/ 365)

sı-: (b/422, 424)

turu gel-: (b/305)

turu kıl-:(b/305)

yarag : (b/ 428)

yazıklu: (b/251)

yigin: (b/ 341)

yigrek-: (b/60)

[71] uyukla-

KAYNAKÇA

Ahmed Bâdî, Riyâz-ı Belde-i Edirne, Edirne Selimiye Ktp., no, 2315, c. II,

ATLANSOY, Kadir, Sırât-ı Müstakîm İnceleme-Metin [Pendnâme'nin Manzum Türkçe Çevirisi], Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1987.

BABİNGER, Franz, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, (Çev.) Coşkun Üçok, Ankara.

BAY, Fatih, Sabâyî-Mevlid (Giriş-transkripsiyonlu Metin-Gramatikal Dizin), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde 2003.

Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, Ankara 2000, c.II, s. 278.

İbn-i Kemal, Tevârih-i Al-i Osman, (Haz. Şerafettin Turan), Ankara 1957, VII, s. 281-282.

KAVAKLIK, Rüstem, 15. yüzyıl Şairi Sabâyî ve Divançesi, (Transkripsiyonlu Metin-Açıklamalar-Dizin), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

KÖKSAL, M. Fatih, Mecmu'atü'n-Nezâir, (İnceleme-Tenkitli Metin), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2001.

KÖPRÜLÜ, Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ, Ankara 2003.

Künhü'l-Ahbâr, (Haz. Mustafa İsen), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994.

LEVENT, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984.

OCAK, Ahmet Yaşar, Veysel Karanî ve Üveysilik, Dergâh, İstanbul 1982.

Rıfat Osman, Edirne Reh-nüması, Edirne 1336.

Sehî Bey, Heşt Behişt, (Haz. Günay Kut), Harvard 1978.

SUNGURHAN, Aysun, Beyânî Tezkiresi, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994.

Şemseddin Sâmi, Kâmusu'l- A'lâm, İstanbul 1311.

TANSEL, Fevziye Abdullah, "Uveys Karanî Hakkında Notlar ve Türk Edebiyatında Şiirler", İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi, C. II., İstanbul 1975.

Tezkiretü'ş-Şu'âra ve Tabsıratu'n-Nuzamâ, (Haz. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2000.

Tezkiretü'ş-Şu'âra (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara 1978.

TUMAN, Nâil, Tuhfe-i Nâilî, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri (Haz.) Cemal Kurnaz; Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.

ÜNVER, İsmail, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), S. 415-416-417, Ankara 1986.

METİN

ÜVEYS-NÂME

(Mefâî'lün Mefâ'îlün Fe'ûlün)

[1b]

1. Dile zikreyle ol rabb-ı rahîmi
   De bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîmi

2. Çün evvel aduñ añdum rabbi yessir
   Keremle ahır eyle lâ tü'assir

3. Haber kim besmeleyle mübtedâdur
   Pes andan hamd ile müntehâdur

4. Hakkın ismini añ her işde evvel
   Ola tâ kim işüñ pâk u mükemmel

5. Mu'attal kalmaz Allâh'ın iden yâd
   Kalur her işde anı añmayan yâd

6. Pes imdi cehd kıl zikreyle hakkı
   Ko[72] bâtıl özüni[73] fikr eyle hakkı

7. Hakkı hakkınca bilen hakdur ancak
   Velî sen de düriş ey bende-i hak

8. Düriş tevhîd-i hakka gice gündüz
   Kayırma kim saña hakdur kılavuz

9. Dilerseñ hakile olmak muhakkak
   Düriş benligi ko ol 'ârîf-i hak

10. Çün ola señglü[74] benlik irâde
    Kudûretdür safâ yok mâcerâda

11. Kaçan[75] kim benligi terk idesin sen
    Tecellî kıla cânân sana senden

12. Vücûdun katresin kılsañ ferâmuş
    Dilüñden bahr-ı vahdetdür iden cûş

13. Ola ol dem vücûdun tûr-ı Mûsâ
    Demüñden ola zâhir nefh-i Îsâ

---

[72] A: koma
[73] A: özün
[74] A: señglük
[75] A: eger

14. Egerçi didi seyyid *mâ ‘arafnâk*
Bize ol terbiyetdür olma gam-nâk

15. Hakkun gerçi ki olmaz fikr-i zâtı
Veli zikr olur ef’âli sıfâtı

Der na’t-ı Nebi Aleyhiselâtü vesselâm[76]

16. Pes andan kıl habîbine müdâmı
Tehiyyâtı salâtıyla selâmı

17. **Muhammed** kim e’azz-ı enbiyâdur
Çoğı ümmetlerinüñ evliyâdur

18. Tahiyyât u selâm ol rûh-ı pâka
K’anuñla erdi nûr[77] eflâka hâka

[2a]

19. Yüz urup enbiyâ cümle Hudâ’ya
Diledi ümmet olmak **Mustafâ’**ya

20. Bu ümmet hakkına didi hakîkat
Hudâ kur’ânda *küntüm hayra ümmet*

21. ‘Ulûm-ı külliye üstâd-ı mâhir
Cemi’-i enbiyâ anuñla fâhir

22. Vücûd-ı bî-bedel zâtı[78] müreccah
Hadisi evzah u kendüsi efsah

23. Hakkun hulku azîmiyle habîbi
Kulûb[79] her[80] hastenin kâmil tabîbi

24. **Muhammed** sâdıkı’l v’ade’l emîndür
Muhammed’dür rahmeten li’l-’âlemîndür

25. Salâtıyla selâmı bî-nihâye
Revâne ola rûh-ı **Mustafâ’**ya

26. Dahı ashâbı rûhuna Hudâ’dan
Selâm olsun revân-ı **Mustafâ**’dan

27. Selâm olsun bu dört a’lâ velîye
Ebûbekir ‘Ömer Osmân Alî’ye

---

[76] A nüsahsı
[77] A: şeref
[78] A: zâtı
[79] A: Kulûbı
[80] A’da yok.

28. Dahı evlâdına âline anuñ
Selâm eyle revân var ise cânuñ

29. **Hasan** kim ol sa'îd-i evliyâdur
Hüseyn ol[81] kim şehîd-i Kerbelâ'dur

30. Birisin kahrla[82] öldürdi bir har
Birin teşne şehîd etdi o kâfer

31. Nazar kıl dehr-i dûn-ı bî-vefâya
Neler kıldılar âl u **Mustafâ**'ya

32. Kamu ezvâc u etbâ'ına dâyim
Diyeler rahmetullâhi 'aleyhim

Der-Münâcât gûyed[83]

33. Yine dergâhuña yüz tutdum ey hak
Yüzüm kara elüm boş sakalım ak

34. Kavî sensin kuluñ[84] 'âciz fakîrem[85]
Hakîr[86]ü pür-günâhem gerçi pîrem

35. Geçüp 'ömrüm heves birle hevâda
Har-ı lengem ki kalmışam ovada

36. Meded senden kerem kıl yâ ilâhum
Beni mahrum kılma pâdişâhum

37. Niçe kez eyledüñ hurrem nihâdum
Bu kerre dahı lutf et der[87] murâdum

[2b]

38. Kerem senden bu miskin ü za'îfa
Refîk et fazlüñi pîr u nahîfe

39. 'Azîz itdüñ nice merd-i hakîri
Kamu üftâde[88] bî-kes destegîri

40. Virüben mu'cizâtı enbiyâya
Bagışlarsın[89] kerâmet evliyâya

---

[81] A: ise
[82] A: zehrle
[83] A nüshası
[84] A: ve ben
[85] A: hakīrem
[86] A: fakīr
[87] A: vir
[88] A: üftâdenüñ siz
[89] A: bağışlarsıñ

41. Bularuñ hürmetiçün yâ ilâhî
Koma güm-râhı bu resm ü râyi[90]

Hâsseten zikr-i evliyâ-yı kirâm[91]

42. Sa'âdet ol kişiyedür Hudâ'dan
Safâ kesb ide vasf-ı asfiyâdan

43. Zihî devlet anuñ kim ola şevki
Ki hâl-i evliyâdan ide zevki

44. Bu sözde ehl-i 'aklın şüphesi yok
Nebîyi[92] sevse kişi anı eger çok

45. Kimüñ kim var ise kalbinde ihlâs
Hakkuñ makbûludur ol bende-i hâs

46. Gel imdi diñle hâl-ı evliyâyı
Arada añla mahbûb-ı Hudâyı

47. Şu kim nefs-i hissi[93] urdı yıkdı
Üveys'ün tâcı gibi 'arşa[94] çıkdı

48. Bilen nefsini buldu rabbin ey cân
Düriş tâ kim olasuñ [95] kâmil insân

49. Eger kim *men 'aref* sırrın bilesin
Bilesin nefsüñi rabbin bulasın

50. Kim imiş 'ârif-i nefs imdi diñle
Eger var ise derdüñ sen de iñle

51. İşidüp rahm ide tâ kim tabîbüñ
Ola vaslı devâsından nasîbüñ

Ma'nâ-yı *men 'arefe* ma'a tevhîd-i Bârî Te'âlâ[96]

52. Gel imdi diñle *men 'aref* sırından[97]
Bilesin nefsüñi rabbüñi ta sen

53. Ol imiş bilmek öz nefsini insân
Ki dâim fikr ide bu hâli ey cân

[90] A: râhi
[91] A: Der-Mev'ızeti gûyed
[92] A: Neyi
[93] A: nefs-i nefîsi oda yakdı
[94] A: göge akdı
[95] A: olasıñ
[96] A: Men Arefe Nefsehü Fekat Arefe Rabbehü
[97] A: sırı *men 'aref* den

[3a]

54. Bile nefsini dâyim[98] hor u gamgîn
Za'îf ü bî-kes ü bî-çâre miskîn

55. Añup hâlini 'acziyle yerine
Koyamaz bir kılı kopsa yerine

56. Gelürse olımaz ma'nî kazâya
Zarûrî uzadur boynun rızâya

57. Öñine gelse şer iş idemez def'
Degül kâdir eger zar ide ger nef'

58. Zarûrî 'aciz ü mutlak hemîşe
Degül kâdir ki maksûd ide işe[99]

59. Bu resme 'ârif-i nefs olsa âdem
Aña lutfı Hudânın olmaya kem

Der-Mev'izeti gûyed [100]

60. Pes andan rabbini[101] bilmek gerekdür
Anı bilen kamudan yigirekdür

61. Bile kim rabbi kâdirdür her işe
Kul olan bunı fikr ide dürişe

62. Bile hakkı tüvânâ Hayy-ı kayyûm
Kemâlı birle hâkim cümle mahkûm

63. Okuyup *yef'alüllâh mâ yeşa'*dan
Ve yahkümü mâ yürîd bile ahsen

64. Kamu ef'âle bile[102] rabbi kadîr
Göre eşyâda hükmü hakkı zâhir

65. Bu resm ile bilen nefsini rabbin
Velî kâmil olur ey merd-i hak-bîn

Sebeb-i te'lîf-i kitâb-ı Üveys'i-l Karânî[103]

66. Gel imdi diñle ey 'ârif bu bâbı
Sebeb ney diñle düzdüm[104] bu kitâbı

---

[98] A: âcīz
[99] A: maksûda irişe
[100] A nüshası
[101] A: rabbiñi
[102] bilüp
[103] A: Der-sebeb-i naẓmı gûyed
[104] A: dimekle

67. Meger Kostantiniyye içre bir gün
Olurken ben garîb ü bî-ser ü bîn[105]

68. Resûlün hicreti târîhi ol dem
Tokuz yüz dahı on beş idi bî-kem

69. Gül eyyâmı idi vü rûz-ı meymûn
Sefer ayınuñ on dördi hümâyûn

70. İderdi bülbüle gülşende kulkul
Kılurdı bülbüle san emr-i gulgul

71. İdüp gonca güle karşu tebessüm
Agız açup ider san kim tekellüm

[3b]

72. Saçardı zülf-i sünbül ‘anber-i ter
Humârıyla süzülmüş çeşm-i abher

73. Dem-i reyhâna hayrân itdi ey yâr
Nesîm-i subh müşk iderdi îsâr

74. Sabâ olmuşdı san kim tâcir hîn[106]
Pür itmiş müşk ile sahrânın için

75. Şakâyık elde tutar câm-ı gül-renk
Zeri yok lalenüñ bî-bâde dil-tenk

76. Gül-i ebyâz sanasın kim sadefdür
Seher-gâh[107] jale ile içi pürdür

77. Kalender-veş ‘alemle çok zanbak
San ider kûçe-i gül-zârda dak

78. Şükûfeyle müzeyyen dağ ile râğ
Sanasın nüsha-ı Firdevs idi bağ

79. Var idi bir harîf-i yâr-i pîrûz
Hünerver merdüm-i kâmil güle duz

80. Özü fenninde şöyle mâhir idi
Sanasın san’atında sâhir idi

81. Nice bin pâreden pür iş iderdi
Kerâmet dimelü cünbiş iderdi

82. Gelüp bu dâ’iye ol yâr-ı sâdık

---

[105] A: bün
[106] A: seher çin
[107] A: seherle lâle

Didi bir dâ'iyem var dilde 'âşık

83. Kerem kıl kim murâdum var katuñda
Umarım hâsıl ola himmetüñde

84. Keremden yüz çevirmez kâmil insân
Baña müşkildür ammâ saña âsân

85. Bizüm kim şeyhimiz **Veyse'l-Karen** 'dür
Güneşden rûşen ü fahr-i erendür

86. Anuñ vasfında nazm et bir risâle
Ki ola gül gibi rengîn makâle

87. Terennüm eyleyüp manend-i bülbül
Pür olsun na'rañıyla bağa gulgul

88. Düzüt **Sa'dî**-sıfat bir taze Bostân
Kıl ol mahbûb-ı hak vasfın Gülistân

89. Girüben şekeristânına nazmın
Okı tûtî gibi vasfın bu bezmüñ

90. Çü ehlullâh vasfıdur beyân kıl
Kerâmet dimelü bir dâsıtân kıl

[4a]

91. Okıyalar bu nazm-ı dil-güşâyı
Du'âda añıla cân-ı **Sabâyî**

92. Gezüp meclisleri gül gibi handân
Cinân tâvusı gibi kıla cevlân

93. İlâhî ol 'azîze rahmet eyle
Aña bunı düzeni fâtihâyle

Sırr-ı sühan[108]

94. Ala ey 'aşk-ı mevlâdan haberdâr
Dem-i Mecnûn u Leylî'den haberdâr

95. Haber vir rast-ı 'uşşâkuñ deminden
Sehun aç bî-nevâlar 'âleminden

96. Hicâz'uñ perdesin ref' et[109] yüzünden
Müşerref kıl bizi cânân sözünden

97. Muhayyer kıl bizi eyle ser-agâz

[108] A nüshası
[109] A: perdesin ref' eyle

Kıla tâ bî-nevâ uşşâka şehnâz

98. El ata bir bunı mutrib eline
Safâdan seyr ide cânân eline

99. Neşâtıyla tarâb tola kulûba
Ki tâ nevbet dege sâki-i hûba

100. Eline câm alup sâki-i rindân
Güneş gibi kıla meclisde seyrân

101. Tarâblar bula ashâb-ı melâlet[110]
Erişe cânlara vecdiyle hâlet

102. Safâlar kesb ide rindân-ı sermest
Ola sâki ile rindânı sermest[111]

103. Dil ü cân ola şevk ile hoş-hâl
Bula tâ kim fenâda zevk-i abdâl

104. Dile gûş eyle imdi nükte-i hâs
Bihâr-ı ‘aşka ol sa’yıyla gavvâs

105. Koma gûşuñda gaflet penbesini
Hicâbı ref’ et aç cân dîdesini

106. Şarâb-ı ‘aşkı nûş et yime gussa
Düriş al kıssadan cehd eyle hisse

Rücu’ Ber Hikâyet-i Üveys Rahmetullahi Aleyh[112]

107. Ol iklîm-i mübârek kim **Yemen**'dür
Anuñ bir kûyı var adı **Karen**’dür

108. Hümâyûn menzili ‘âlî mekândur
Şerefde kadrle sankim cinândur

[4b]

109. **Muhammed** Hazret-i Hakkın habîbi
Doğuban **Mekke**’den kopduğı gibi

110. **Karen**’den doğdı bir hurşîd-i tâbân
Melek sîretlü fahr-ı âl-i insân

111. Gürûh-ı evliyâ içinde ma’rûf
Serâser hüsn-i ahlâk ile mevsûf

---

[110] melâmet
[111] A: hem-dest
[112] A nüshası

112. Habîbi **Mustafâ**'dan gizlemiş hak
Üveys'i görmemiş ol şâh-ı mutlak

113. Resûle **Veys'**i dahı ermemişdür
Biri birini zâhir görmemişdür

114. Dimiş Tezkîre içre **Şeyh 'Attâr**
Muhammed'le **Üveys**'in hâlin ey yâr

115. Egerçi **Mustafâ**'yı arzular idi
Velî anası göñlün gözler idi

116. Olurdı **Mustafâ**'ya gerçi tâlib
Rıza-yı vâlide olurdı gâlib

117. Olup bir kerre gâlib iştiyâkı
Resûlüñ aña kâr itdi firâkı

118. Anasından idüben isticâze
Didi varayın ol şâh-ı Hicâz'e

119. Kerem kıl vir bana ey ana destûr
Gözüm olsun cemâli ile pür nûr

120. Nice bir çekeyin firkat 'azâbın
Göreyin ol dü 'âlem âfitâbın

121. Anası didi kim ey kurratü'l-'ayn
Benim sensin iden gönlüm evin zeyn

122. Eger kim varasın dogru evine
Görüb didârını cânuñ sevine

123. Çün olasın[113] cemâliyle müşerref
Safalar ola ez'âf u muzâ'af

124. Karîn olunca ol hurşîde sen mâh
Ayıt ey on sekiz bin 'âleme şâh

125. Za'îfe câriyeñ anam geda hâl
Salâtıyla selâm eyledi irsâl

126. Didi 'âsîlere çün şefkat ide
Unutmasın şefâ'atden bizi de

127. Za'îfe 'âcize bî-çâresiyüm
Anuñ dergâhınuñ âvâresiyüm

[5a]

[113] A: olasıñ

128. Çün oldur destegir üftâde hâle
Gedâlar hâşa kim mahrûm kala

129. **Muhammed** sâdıkü'l-va'dül emîndür
Muhammed rahmeten lil'âlemindür

130. Çü sa'y idüp iresin kapusuna
Anuñ bizden selâm it tapusuna

131. Ger evde bulmayasın bî-tekellüf
Dönesin kılmayup anda tevakkuf

132. Eger mescidde ger gayrı mekânda
Çü bulmaduñ revân ol durma anda

133. Anası kıldı çün ol resm te'kîd
Revân oldı pes ol sultân-ı tecrîd

134. Giderdi pes uçar gibi şitâbân[114]
Geçerdi dag u sahrâ vü beyâbân[115]

135. Dem-i rahmân irer gibi **Yemen**'den
Gelür nefha-i rahmet çün **Karen**'den[116]

136. Eser çün bâd-ı subh ol yâr-ı sâdık
Der-i dildâre gider gibi 'âşık

137. **Üveys** erdi çü dergâh-ı resûle
Edeb birle turup şart-ı usûle

138. Çagırup didi ol merd-i yegâne
Selâm olsun size ey ehl-i hâne

139. Kapunuñ **'Âişe** ardına geldi
Selâmın lutf u 'izzet birle aldı

140. Didi kim kimsin nedür yâ aduñ
Bu dergâhdan nedür asıl murâduñ

141. **Üveys** aydur kanı ol cân-ı 'âlem
Muhammed Mustafâ sultân-ı 'âlem

142. Ayıtdı **'Âişe** kandan gelürsin
Nedür aduñ ne milletden olursın

143. Didi iklîmimiz bizim **Yemen**'dür

---

[114] A: şitâpân
[115] A: payâpan
[116] A: Yemen'den

Üveys adım benüm câyim[117] **Karen**'dür

144. Ayıtdı **'Âişe** bunda degül ol
Biraz sabreyle ey hazrete makbûl

145. Didi kim turmağa yok bana destûr
Rızâ-yı vâlidem galip olubdur

146. Gelicek diyesin ol pâdişâha
Salâtıyla selâmı bî-nihâye

147. Muhibbüñ 'âşıkuñ geldi **Karen**'den
Şefâ'atle terahhum uma senden

148. Didi lutf itsün ol hakkuñ habîbi
Şefâ'atdan unutmasın garibi

149. Rızâ-yı vâlidem olaydı bile
Kalaydum dergehinde yıllarıyle

150. Be-hakk-ı pâdişâh-ı Hay u Kayyûm
Keremden kılmasun miskini mahrûm

151. Şefâ'at şey'en lillâh kıldı anam
Unutmayup diyesin añı da hem

152. Emânet sizlere didi vü döndi
Bu hâle **'Âişe** gayet[118] sevindi

153. Birazdan kim evine geldi **Ahmed**
Ayıtdı **'Âişe** ey şâh-ı emced

154. Muhibbüñ 'âşıkuñ geldi **Karen**'den
Üveys adı vü iklîmi **Yemen**'den

155. Mesâfet kat' idüp geldiydi miskîn
Sizi bulmadı gitdi zâr u gam-gîn

156. İşidüp hazret-i seyyid sevindi
Velîkin görmedigine yerindi

157. Didi gördün mi anı **'Âişe** sen
Ayıtdı gördüm ey sultân-ı ahsen

158. Gözüni 'Âişe'niñ öpdi ol şâh
Didi tûbâ li'âyneyk bârekellâh

159. Dönüp pes mescide vardı **Muhammed**

---

[117] A: c
[118] A: vâh kim

Habîbullâh ol sultân-ı **Ahmed**

160. Didi eshâba ey hâssân-ı hazret
Benim gözlerimi kılıñ ziyâret

161. ‘Înâyetle Hudânuñ lutfu irdi
Gözüm **Veys**’î gören gözleri gördi

162. Görüp yârân safâ kesb eylediler
Hak’a çok şükr ü minnetler didiler[119]

163. Yine dönüp **Üveys** iline vardı
Yine çekdi riyâzet birle durdı[120]

164. Seherden giceye dek sâim idi
Giceden subha deñlü kâim idi

165. ‘İbâdetler kılurdı sâdıkâne
Yanardı âşk odına ‘âşıkâne

[6a]

166. Dem olur üç gün üç gice yimezdi
Unudurdı vü acıkdım dimezdi

167. ‘İbâdetle dili pür nûr olurdı
Harâb-âbâdunun ma’mûr olurdı

168. ‘İbâdet ana dâim ‘âdet idi
Melek gibi gıdası ta’at idi

169. Yiyüben içmegi unutmiş idi
Kamu ‘ömrüni bir gün tutmuş idi

170. Añı da sâim olmagıdı fikri
Gıda itmişdi tâ’at birle zikri

171. Deve güderdi vâdi-i **Karen**’de
Hemîşe yalıñuz olurdı anda

172. Irag oldıkça halkından cihânuñ
Yakın olurdı hakka cânı anuñ

173. Nebî ashâba ki anı müşteledi
Kulûba toldı adı birle şâdı

174. Şu deñlü kıldı medhin **Veys**’üñ **Ahmed**
Ki oldı ‘aşkı gönüllerde bî-had

---

[119] A: minnet eylediler
[120] A: virdi

175. Kamu ashâbı ‘âşık oldı cândan
Haber sormağa başladılar andan

176. Didi kubbelerüm altında ol hak
Velîler var ki ben[121] bilürüm ancak

177. Olar kim hak didi mahfî erendür
Birisi anlaruñ **Veysî Karen**'dür

178. Mübârek elnin açuban sehergâh
Teveccüh eyler idi **Veys**’e ol mâh

179. Alup **Veys**’in nesîmini **Karen**’den
Dem-i rahmân gelür dirdi **Yemen**’den

180. **Üveys**’e **Mustafâ** sıdkıyla ‘âşık
Üveys ise aña cânıyla ‘âşık

181. İki mahbûb biri birine meftûn
Bu anuñ ol bunuñ mihrine merhûn

182. Didi eshâb ey mahbûb-ı Bârî
Sizi görüp turur mı **Veys**-i yâri

183. Didi görmege bizi sa’y itdi
Nasîb olmadı miskin geldi gitdi

184. Didiler çünki geldi çekdi zahmet
Niçün görmedi gitdi yine hasret

[6b]

185. Didi seyyid iki ‘illet var anda[122]
Keremden hak mu’ayyen kıldı bende [123]

186. Biri şer’i ri’âyet eylemekdür
Müselmân olana lâ-büd gerekdür

187. Karıcık var anası iki gözsüz
Ri’âyet kılur[124] anı gice gündüz

188. Şeri’at râini gözler edebden
Degül bir lahza gâfil[125] hükm-i rabdan

189. Rızâ-yı vâlideyle hâli aña
Olup gâlib buluşdurmadı baña

[121] A nüshası
[122] A:aña
[123] A: baña
[124] A: ider
[125] A: hâlī

190. Biri de şöyle gâlibdür aña hâl
‘İbâtdetsiz degül bir dem ol abdâl

191. Olup gice vü gündüz hakka meşgûl
Dahi kimseyle me’nûs olımaz ol

192. Olubdur kamudan mutlak mücerred
Olımaz mâsivallâha mukayyed

193. Şu deñlü mest u mustagrakdur ol cân
Ne kendüvi bilür ne gayrı hayrân

194. Didiler ya cenâbuñ[126] gördi mi anı
Ayıtdı görmedüm ol yâr-ı cânı

195. Ne ol görür beni ne hod anı ben
Budur takdir-i rabbâni mu’ayyen

196. Anuñ hakkında çok söz didi **Ahmed**
Nebîler şâhı ol sultânı Muhammed

197. Nebi kim rahmeten li’l-’âlemindür
Didi kim **Veys** hayrü’t-tâbi’îndür

198. Dahı didi habîbullâh ki yârin
Hudâ ba’s ide halkın çünki varın

199. Dürile ‘arsa-ı mahşerde kamu
Açıla dergeh-i uçmag u tâmu

200. Hudâ halk ide yetmiş bin melâik
Kamusı **Veys** şekli ile sâlik

201. Bularuñ içlerinde **Veys** pinhân
Cemî’-i halk-ı mahşer mest u hayrân

202. Gire uçmaga **Veys** ol ‘askerile[127]
Müşerref ol güruh ol serverile

203. Geçüben ‘arsa-ı mahşerde ol şâh
Hıramân cenneti seyr ide çün[128] mâh

[7a]

204. Yüzün görmeye anuñ hîç dîde
Habîr olmaya andan âferîde

---

126 A: tapuñ
127 A: leşkerile
128 A: ol

205. ‘İbâdetle olup ‘âlemde me’lûf
Melek evsâfıla olmuşdı mevsûf

206. Anuñçün o ceybe[129] oldı sâlik
Refîki oldı cumhûr-ı melâik

207. Ki eylerdi melek gibi ‘ibâdet
Hemîşe tâ’at idi aña ‘âdet

208. Melâik[veş] ider tesbîhi dâim [130]
Tururdı subh olınca gice kâim

209. Dir idi kâimîn vardur felekde
Şerîkem ben de cumhûr-ı melekde

210. İkinci gice kılurdı ‘ibâdet[131]
Hemîşe tâ’at idi aña ‘âdet[132]

211. Üçüncü gice de kılurdı secde
Varırdı secdenüñ içinde vecde

212. Şeb-i çârem oturup bî-tereddüd
Tehiyyâtıyla iderdi teşehhüd

213. ‘Amelden bir nefes olmazdı hâlî
Kamu zikri hak idi kîl u kâlı

214. Son ucı haşr neşr olınca âhır
Olınca her kişinüñ hâli zâhir

215. Makâmın bulıcak her kişi anda
Kimi dûzahda vü kimi cinânda

216. Makâmında turup ol şâh-ı kevneyn
Muhammed mâh-ı burc-ı kâbe-kavseyn

217. Baka her yana hayretle **Muhammed**
Diye kande ola **Veysî** mücerred

218. Hitâb-ı ‘izzet ire kim habîbim
Ne istersin eya ‘âlî nasîbim

219. Diye[133] **Veysi** ararım yâ ilâhi
Diye[134] hak ey dû ‘âlem pâdişâhı

---

129 A: ol nasībe oldı mâlik
130 M nüshasında bulunan 208, 209 ve 210. beyitler çok küçük değişiklerle hemen aşağıda aynen tekrar edildiği için metne dâhil edilmemiştir.
131 A: rüku ‘ı
132 A: Gözedür subha dek râh-ı huşu ‘ı
133 A:dahı
134 A:dahı

[7b]

220. Göremezsin sen anı çekme zahmet
Eyâ ‘âlemlere lutfıyle rahmet

221. Nitekim görmedi gitdi cihânda
Bu dem hem görmisersin cinânda

222. Pes andan diye seyyid yâ ilâhım
Görür mü ol beni yâ pâdişâhım

223. Pes andan hak diye kim yâ **Muhammed**
Eyâ mahbûb ey **Mahmûd Ahmed**

224. Beni gören seni görmek ne hâcet
Benem maksûd eyâ sâhib sa’âdet

225. Seni görmek beni görmek içündür
Saña irmek baña irmek içündür

226. Seni bensüz diler mi görmek insân
Beni sensiz gören eyler mi hüsrân

227. Baña kullarımı kılmaga irşâd
Seni halk eyledim[135] ey sultân-ı ‘ibâd

228. Senüñ içün yaratdum her ne kim var
Velî **Veysî** benimçün itdüm izhâr

229. Bu yaña biz gelelüm hâlümüze
Yine başlayalum eşgâlümüze

230. Pes âhır **Mustafâ** sultân-ı kevneyn
Şeh-i mecmû’-ı ‘âlem[136] kurratü’l-a’yn

231. Cihânda kıldıgı vakt intikâli
Olup gâlib hakın şevk-i cemâli

232. Ne kim var ise ol hâletde lâzım
Vasiyyet kıldı ol sultân-ı hâkim

233. Müheyyâ eyleyüp ashâb-ı dîni
Vasiyyet kıldı cümle bâb-ı dîni

234. Hilâfet emrini virüp ‘Âtîk’a
Nasîhat kıldı **Sıddîki Sadîka**

235. Didi kıl dîn-i Îslâmı riâyet

---

[135] A: itdüm
[136] A: insan

Hakkuñ yoluna sevk et halkı gâyet[137]

236. Hakkuñ her işini[138] irgür yerine
Mübâdâ kim Müselmânlar yerine

237. Didi yârân ki ey sultân-ı ‘âlem
Cihân cism-i vücudıñ cân-ı ‘âlem

238. Murakka’ kim giyerdi hazretiñüz
Kime virmekdür anı niyetüñüz

[8a]

239. Teberrük şeydür ol delk-i mübârek
Mu’azzez kimse giyer anı bî-şek

240. Didi lutfıyle ol sultân-ı enfa’
Ki **Veys**’üñ layıkıdur ol murakka’

241. Çü hükm-i hakıla mevt ire baña
‘Ömer birle ‘**Alî** varsunlar aña

242. **Üveys**’e iltesüz benden selâmı
Yüz urup hakka kılsun ihtimâmı

243. Keremden ümmetüme himmet itsün
Huzur-ı hakka[139] hâcet itsün

244. Hudâ dergâhına kılup tevazzu’
Benim kalbümden eylesün tezarru’

245. Uhuvvet hakkını iltüp yerine
Dürişsün ümmetüñ âsîlerine

246. Ganîdür merhamet kılsun fakîre
Komasun girmege nâr-ı sa’îre

247. Kılup bu yolda nakd-ı himmetin harc
Yerine eylesün hak rahmetin harc

248. İrürsin rahmetüñ hânını aca
Terahhum kılsun ehl-i ihtiyâca

249. Ganî mâlın fakîre kısmet itsün
Günahkâr ümmetüme himmet itsün

250. Olup hân-ı ‘atâyı hakka kassâm
Yazıklu ümmetüme itsün in’âm

---

[137] A: İdüp nefsüñ gibi halka sa’âdet
[138] A: emrini
[139] A: hakkda olara

251. Ol emr üzre turup **Haydar**'la **Fârûk**
Ol iki bî-hicâblar gözi açuk

252. Kabûl idüp ol emri ol emîreyn
Ayıtdılar *'aler-ra'si vel 'ayneyn*

253. Çü şâh-ı evliyâ[140] hakka göneldı
Eline câm-ı vasl-ı hak sunuldı

254. Çün Allâh emrine vardı pegamber
Ol emri tutdılar ol iki server

255. Humâ-yı rûhı 'azm itdi 'alâya
Fenâdan uçdı vü kondı bekâya

256. Cihânda kılmayup cânı temekkün
Cinân bagında eyledi tevattun

257. Cihân zindandurur terk itdi hapsi
Visâli hakkıle bagladı ünsi

[8b]

258. Çü terk itdi cihân mülküni ol cân
Cinân gülzârı içre kıldı cevlân

259. Çü bâzâr-ı cihândan geçdi rûhı
Visâlüllâhdan buldı fütûhı

260. Çü terk eyledi bu fânî sarâyı
Bekada *mak'adı sıdk* oldı câyı

261. Çü vasl-ı hakka azm eyledi **Ahmed**
Yanup yakıldı ashâb-ı **Muhammed**

262. Yakalar çâk idüben dökdiler yaş
Koyup başlara toprak dögdiler yaş

263. Urup kanlu yaşını zîr-i ferşa
Çıkardılar duhân-ı âhı 'arşa

264. Yudılar tîb u hem tayyibile[141]
Kodılar menzile her vâcibiyle

265. Ne lâzım var ise kılup tamâmı
Müheyyâ kıldı ashâb u kirâmı

266. Döküldi müştile señgile serler

[140] A: enbiyâ
[141] A: dürlü tīb u tayyibile

Su oldı zehreler yandı cigerler

267. Zemînde çâk olup gamdan yürekler [142]
Feleklerde kara giydi melekler

268. Saray-ı cân u vidd gam-hâne oldı[143]
Ser-a-ser dünya matem-hâne oldı

269. Çu kondı menziline şâh-ı kevneyn
Zemîni cism-i nûrı eyledi zeyn

270. Kodılar menzile ol mâh-ı tâbı
Münevver eyledi cismi turâbı

271. Zemînde cism-i pâki çün yer etdi
Kara topragı misk ü ʻanber itdi

272. Çün ol cânı yirine kodı yârân
Dagıldı her biri giryân u büryân

273. Pes âhır turdı **Fâruk** ile **Haydar**
Resûlün emriyle iki server

274. Kıluben râst cümle sâzrâhı
Yüridiler iderler[144] derd-i âhı

275. Kılup yollarda feryâd u figânlar[145]
Oturdı[146] ol iki murg-ı cinânlar[147]

276. Bile anlarıla nice ashâb
Dökerdi gözleri hâk üstüne âb

277. Giderler idüben yollarda feryâd
Koyarlar başa hâkı nitekim bâd

278. Añup vaslını şâh-ı enbiyânuñ
Yanarlar nâr-ı hicrânıyla anuñ

[9a]

279. Gehi gözden **ʻÖmer** dökerdi jâle
Gehi **Haydar** ider[148] derdiyle nâle

280. Gehi ashâb ider nevhayla zârı
Yakarlar ah odıyla ol diyârı

---

[142] A nüshası
[143] A nüshası
[144] A: iderek
[145] A: figânı
[146] A: uçardı
[147] A: cinânı
[148] A: iderdi dürlü

281. İdüp daglarda sahrâlarda efgân
Giderler aglaşu ol iki sultân

282. Kılup efgân çü murgânı hevâyı
Pür iderlerdi kühsâr-ı fezâyı

283. Salalar[149] cânlara âhile ateş
Gören işiden olurdı müşevveş

284. Añuben gerdişi ‘aksîni devrüñ
Cihânuñ kıldugı cevrüñ u tavruñ

285. Gehî eflâkuñ añup inkılâbın
Gehî dünyâ-yı dûnuñ ıztırâbın

286. Cihânuñ dürlü evzâ’ı garîbin
Zemânuñ kahrın u sitem ‘acîbin

287. Olup giryân u büryân eyleyüb âh
İletdiler bu şehler **Kûfe**ye râh

288. Emîr-i **Kûfe** istikbâl kıldı
Figân u derdile yanup yıkıldı

289. Buları kondurup ‘izzetler itdi
Dû şâha kul gibi hizmetler itdi

290. Salâ eylediler pes müslümîne
Kamu cem’ oldı **Kûfe** câmi’îne

291. Çıkuben minbere **Fârûk**-ı pür-tâb
Okudı hutbe-i hûb în hitâb

292. Resûle mersîye bir hutbe okur
Ki halkuñ cânına derdiyle dokur[150]

293. Nebînüñ vasfın ol resme okıdı
Ki ‘aşk odıyla halka dâg urdı[151]

294. Yakıldı halk hasret odı ile
Pür oldı çarh-ı fırkat dûdı ile

295. Kopup mescidde feryâd u figânlar
Cigerler çâk olup acıdı cânlar

296. Döküldi yaşlar dögüldi başlar

[149] A: salarlar
[150] A: od kor
[151] A: kodı

Sular kana dönüp zehr oldı aşlar

297. Teessüf taşıla şâk oldı serler
Yaka yirine çâk oldı cigerler

[9b]

298. Figândan yarulup bir nice Zühre
Pür oldı mescidde feryâd u na're

299. Çün oldı bir zamân yanup yakılmak
Biraz pes sâkin oldı nâle kılmak

300. **'Ömer** mü'minleri eyledi tahsîn[152]
Kulûbı lutfile hem itdi teskîn[153]

301. Pes andan müslimîne fahr-ı ashâb
Hitâb eyledi **'Ömer ibn-i Hattâb**

302. Didi kim kimse var mıdur **Yemen**'den
Murâdum vardurur tâ soram andan

303. Pes andan[154] turu geldi birkaç insân
Didiler biz **Yemen** ehliyüz ey cân

304. Buyuruñız bilürmiyüz görelüm
Aña göre haber neyse virelüm

305. Didi bir kûy sorarum size andan
Karen adı havâli-i **Yemen**'den

306. Didiler bilürüz bir karye vardur
Karen'dür adı bir ma'lûm yirdür

307. Didi bilür misiz anda bir er var
Adı **Veyse'l-Karen** bir tâc-ı server

308. Didiler yâ emîre'l-mü'minîn var
Velî siz añmağa yok anda mikdâr

309. Deve güder yabanda bir delüdür
İl içinde adı baglamaludur

310. **Karen** kurbunda var bir otlu vâdi
Ki **vâdî-i İbil**dür anuñ adı

311. Deveyi her gün iltüb güder anda
Gice işine ısmarlar **Karen**' de

---

[152] A: tahsīn kıldı
[153] A: teskīn kıldı
[154] A: ol dem

312. İşi dâim deve güdüb gözetmek
Virirler ahşamın bir pâre etmek

313. Kimin kendusi yir kimin anası
Kuru etmekdür anlaruñ gıdâsı

314. Be-gâyet hûr u miskîndür **Karen**'de
Aña hiç i'tibâr itmezler anda

315. Baş açuk yalın ayak bir 'Arab'dur
Emîrü'l-mü'minin añmak 'acebdür

316. Sebeb ne tâlib olasız aña siz
Ya ol kimdür ki siz anı añasız

[10a]

317. **'Ömer** didi ki oldur hâcetîmüz
Aña buluşmagadur himmetümiz

318. Resulullâh ol sultân-ı emced
Muhammed Mustafâ Mahmûd u **Ahmed**

319. Vefât itdükde ol şâh-ı risâlet
Aña öz hırkasın itdi[155] vasiyyet

320. Didi varsın aña **'Ömer**'le **Haydar**
Bizim şimdi murâdımızdur ol er

321. Kılavuz alup andan pes[156] emîreyn
Revân oldı ol iki kurratü'l-'ayn

322. İki sultân-ı dîn-i mahbûb-ı yârî
Erişdiler **Karen** kûyune yârî

323. Soruban vâdi-i İbli bulurlar
Üveys'i arayup tâlib olurlar

324. Oluban tâlib ol cân-ı cihâna
Olur her biri bir yana revâne

325. Görür ki ol mübârek zât-ı makbûl
'İbâdetle namâz üstünde meşgûl

326. Teemmül kıldı pes bir dem emîreyn
Huzûr itsün deyü ol kurratü'l-'ayn

327. Tuyup bunları o[157] şâh-ı kirâmı

[155] A: kıldı
[156] A: ol

Ferâget eyleyüp virdi selâmı

328. Virüb pes biri birine selâmı
Görüşdiler bu üç şâh-ı kirâmı

329. Selâmı ‘izzetiyle alup âhır
Didi ey serverân-ı dîn-i fâhır

330. Kadem rencide kılduñız keremden
Hemîşe sud-mend olun himemden

331. Ne istersiz nedür burada maksûd
Bu miskînin katında var mı maksûd

332. Didiler ey hudâdan halka rahmet
Kabûl eyle **Muhammed**’den vasiyyet

333. Bizi irsâl kıldı hizmetüñe
Selâm itdi **Muhammed** hazretüñe

334. Muvâfıksın hakın peygamberine
Vasiyet emrini irgür yirine

335. Kabûl it hırka gönderdi tapuña
Risâlet hükmile geldik kapuña

[10b]

336. Didi hakdan dilesin ümmetümi
Kabûl itsün benim vasîyyetümi

337. Resûluñ lutfı kılup emrini tut
Koma ‘âsîleri hayrân u mebhût

338. Kerem kıl emrini irgir yerine
Şefi’ ol ümmetin ‘âsîlerine

339. Didi **Veys**-i **Karen** ol şâh-ı ma’nâ
Kerâmet burcı üzre mâh-ı ma’nâ

340. Kudûm-ı eşrefüñüz Hayr ola
Velî istedügüñüz gayr ola

341. Ki ben bu ‘izzete lâyık degülem
Bu menzil ehli olacak degülem

342. Ki bir miskîn vü bir bî-çâreyem ben
Karışmaz halka bir avâreyim ben

---

[157] A: ol

343. **‘Ömer** didi kim ey envâr-ı merdüm
Mübârek ellerüñi aç görelüm

344. Dimişdi **Mustafâ** sultân-ı muhtâr
Ki sağ elde anuñ bir ak beñi var

345. Ol ak beñ nûrdandur nişânı
Behak sanmañ bi-hak ki hâlık anı

346. Elini açdı gördüler çü hâlin
Beyân eyledi ol beñ vasf-ı hâlin

347. Didiler ey Hudâdan halka rahmet
Kabûl eyle **Muhammed**’den vasiyyet

348. Habîb-i hakkuñ emrine muti’ ol
Günahkâr ümmeti içün şefî’ ol

349. Didi kim muntazır oluñ biraz dem
Ki halvet haka ‘arz-ı hâcet idem

350. Niyâz idüb Hudânuñ hazretine
Şefâ’at idem anuñ ümmetine

351. Pes olup[158] hırkayı vardı kenâre
Tazarru’ eyleyüb ol bir pâre

352. Didi yâ rab kerem kıl lutfuñıla
Günahkâr ümmetin baña bağışla

353. Eger bagışlamazsañ ümmeti sen
Utanuram bu dahi[159] giymege ben

354. Bagışla baña ‘âsî fırkasını
Giyem yâ rab tâ kim hırkasını

[11a]

355. Hitâb-ı ‘izzet irdi ol dem aña
Bağışladum nice biñ ‘âsî saña

356. **Üveys** aydur kerem kıl yâ ilâhi
Bağışla cümle-i ehl-i günâhı

357. Eger bagışlamazsañ ümmetini
İlâhî nice giyem kisvetini

358. Didi **Veys**’e Hudâ lutfuyle ey dost
Çün itdüñ ümmetini[160] der-host

[158] A: alub
[159] A: delk

359. ‘Arab kavminde var iki kabîle
Ulu Haylar durur ikisi bile

360. Biri **İbn-i Muzar** biri **Rebî’a**
Mu’ayyendür şerîfe vü za’îfe

361. Baga[161] çokdur anlaruñ tavarı
Devesi ılkısı gâv u hımârı

362. Dahi anlarda çokdur at katır
Kamu dürlü tavarı var vâfır

363. Dahı ol iki büyük ellerinüñ
Sıgışınca teninde kıllarınuñ

364. Tüyi sagışı deñlü cümlesinüñ
Bağışladum kerâmetüñe senüñ

365. Yine ‘arz eyleyüp hakka niyâzı[162]
Didi hem isterem çogı vü azı[163]

366. Yakîn varup bu hâl içinde ashâb
Didi **Farûk** ki ey mahbûb-ı ahbâb

367. Hakın makbûlisin sözüñde makbûl
Şefâ’ate hemîn ola ‘azîz ol

368. **Üveys** aydur nolaydı gelmeseñ âh
Bagışlardı kamu ‘âsîyi Allâh

369. Dirigâ ey **‘Ömer** erdüñ bu demde
Bir avuç ‘âsî dahi kaldı gamda

370. Hele kurtuldı çogı kaldı azı
Olarıñçün resûl itsün niyâzı

371. Pes andan secde-i şükr itdi hakka
Kim aña Mustafâ gönderdi hırka

372. Giyüben hırkayı kıldı du’âyı
Añuban ümmetiyle Mustafâ’ yı

373. Nazar kıldı **Üveys**’e çüñki[164] **Fârûk**
Görür bir er ki göñli gözi açuk

---

[160] A: ümmeti âsī içün rest
[161] A: begâyet
[162] A: niyâzın
[163] A: azın
[164] A: gördi

[11b]

374. Giyer iñende bir köhne kilimi
Velîkin kendüsi hakkıñ kelîmi

375. Görür üstüne bakup ol ‘abânuñ
İçinde on sekiz biñ ‘âlem anuñ

376. **‘Ömer** taht-ı hilâfet üzre sultân
Bakup hâline **Veys**’üñ kaldı hayrân

377. Çü bir dem **Veys** birle yâr oldı
Hilâfetden **‘Ömer** bî-zâr oldı

378. Nazar eyledi çün kendüye aña
Didi çok hâl ma’lûm oldı baña

379. Bilüb ululugumı beñligümi
Bir etmege satardım beglügümi

380. Didi **Veys** ol ki ‘aklı yok[165] beşerde
Degül mahsûs görünmez nazarda

381. Ne kılsun olan anı ‘akl-ı kâmil
Aña yâ müşterî olur mı ‘âkil

382. Yok eksügi olan Allâh’a ey yâr
Ne ister bu arada satur bâzâr

383. **‘Ömer** kast itdi ide terk-i hilâfet
Didi hâzır olan ashâb-ı ümmet

384. Müselmânlar senüñ ‘adlüñe muhtâc
Senüñ hükmüñ gıdasına kamu aç

385. Saña bir lahza ‘adlıyla hilâfet
Yeg ola yüz biñ etmekden ‘ibâdet

386. Hudâ emr itdi ey kân-ı ‘adâlet
Resûllüllâh hem kıldı vasiyyet

387. Vasiyet kıldı hem sadîk-i ekber
Didi geçsün benim yirime **‘Ömer**

388. Ki ‘âdildür **‘Ömer** ashâb içinde
Nazîri yok anuñ bu bâb içinde

389. Zarûrî pes **‘Ömer** geçüben andan

---

[165] A nüshası

Nasîhat istedi **Veysi'l-Karenden**

390. Ayıtdı **Veys Fârûk**'a kemâhi
Hakikatla bilür misin ilâhi

391. Didi hakkı bilürem evvel ola
Didi gayriyi bilmezseñ yig ola

392. **'Ömer** didi dahı buyur nasihat
Didi **Veysi'l-Karen** ol kân-ı şefkat

[12a]

393. Ki yâ **Fâruk** bilür mi seni ol hak
Didi hak bildügine birine dak.

394. Didi ol yigdür ey 'adl ehli **Fârûk**
Seni bilmeye kimse hakdan artuk

395. Du'â et[166] didi pes **Fârûk**-ı sâ'î
Ayıtdı ente evlâ bid-du'âi

396. **'Ömer** didi du'âdur bize 'âdet
Velî saña resûl itdi vasiyyet

397. Didi makbûl kılup minnetümi
Unutmasun du'âdan ümmetümi

398. Didi oldukça tende cünbüşümüz
Du'âdur ehl-i imâna işimüz

399. **'Ömer** didi biraz gûy bunda baña
Varup nesne getürem tâ ki saña

400. Elin koynına sokdı **Veys** ol dem
İki akçe çıkardı ol mükerrem

401. Didi bilür misüñ ki zinde olam
Ki bu akçe yiyüb andan ölem

402. Eger olam bunı yeyince zinde[167]
Getüresin pes andan kalanında

403. Ömer bî-ihtiyâr agladı ol dem
Ayıtdı bu melekdür şekl-i âdem

404. Didi **Üveys**'e ki ey merd-i hudâyı
Ne içün görmedüñ yâ **Mustafâ**'yı

---

[166] A: kıl
[167] A nüshası

405. Didi sizler resûlı gördünüz mi
Anuñ ‘aşkına göñül virdüñüz mi

406. Didi **Fârûk** ki biz ashâbız âhır
Nite görmeyüz ey merd-i fâhır

407. Didi vasfını ol cân-ı cihânuñ
Görelüm kim nice bilürsiz anuñ

408. Açık mıydı kaşı anuñ yâ çatık[168]
Nice bilürsiz ey sâhıb-ı sâdık[169]

409. Bakamayup nübüvvet heybetinden
Nişân viremediler sûretinden

410. Çu vasf-ı zâhire başladı Fârûk
Didi **Veyse'l-Karan Fârûk**'a pes yok

411. Degüldür vasf-ı hâsı Mustafâ'nın
Meger siz cübbesün görmişsiz anuñ

412. **'Ömer** didi yâ nice gördüñüz siz
Buyuruñ görelüm ey ehl-i temyiz

[12b]

413. Didi **Veys** anı gördüm şek degüldür
Anuñla cümle'âlem tek degüldür

414. Ayagı aşagı tahte't-serâdan
Yüceyidi başı 'arş-ı a'lâdan

415. Bu resme görmişem ben ol habîbi
Kim oldur haste gönüller tabîbi

416. Didi sizler severmiydüñüz anı
Habîb-i hakı ol cân-ı cihânı

417. **'Ömer** didi anı kimdür ki sevmez
Yoluna ölmege kimdür ki evmez

418. Didi **Veys** açuñ ağzıñız göreyin
Muhabbetden nişân size vireyin

419. Çu gördı dişleri mecmû'î turur
Didi bunlar muhabbetden dem urur

420. Didi dişin sıdı kâfir resûlüñ

---

[168] A: ne hâli
[169] A: ashâb-ı vâfî

Ben ol dem ‘aşkına ol pür usûlüñ

421. Aña bâri muvâfık olmagiçün
Komadım bir dişim agzumda bütün

422. Sınan kañgı dişidür bilmemekden
Sıdım mecmû’ı dişlerümi şekden

423. Dahı didi ki ey ashâb-ı ‘izzet
Çü kıldık bir zamân ünsiyle sohbet

424. Keremler eylediñüz hayra makdem
Kerem kılsun size hallâk-ı ‘âlem

425. Gelüb rencîde kıldıñuz kademler
‘Azîz oluñ kim itdüñiz keremler

426. Haka ısmarladım [170]sohbet hemîndür
Yırag itmek gerek sâ’at-ı yakindür

427. Kıyâmet yaragın görmek gerekdür
Size de bize de ol yigirekdür

428. Buyuruñuz eyâ ashâb-ı hazret
Bilene şimdi hâzırdur kıyâmet

429. Vedâ’ itdi vü vâdîye göneldi
Dil-i ashâba dâg-ı gam uruldı[171]

430. Ta’accüb iderek döndi emîreyn
Didiler *inne hâza sâhibü’l-’ayn*

431. Revân oldı **‘Ömer Haydar**’la ashâb
Tolu dillerde tâb u gözleri âb

[13a]

432. Giderken söyleşüb **‘Ömer**’le **Haydar**
İderlerdi **Üveys**’üñ hâlin ezber

433. Ki hoş merd-i mücerred ehl-i tecrîd
Hemîn ola velîde vasf-ı tefrîd

434. Giderlerdi bu hâli söyleşürek
Üveys’üñ hâlin ezber eyleyürek

435. Hemîn ola zihî merd-i mücerred
Bunı hâşâ ‘abes medh ide **Ahmed**

[170] A: ısmarladuk
[171] A: konuldı

436. Bu hâletde olan erden degüldür
Hudânuñ hâsıdur bu şek degüldür

437. Giderlerdi iki sultân-ı ebrâr
Üveys'üñ na'tın iderlerdi tekrâr

438. Yine geldik biz ahvâl-ı **Üveys**'e
Karen ehline ma'lûm oldı neyse

439. Çü **Veys**'üñ bildiler ululugın halk
Ki gönderdi nebi hürmet kılup dalk

440. **Karen** ehli bu kerre hürmet itdi
Kamu tahkîr idenler 'izzet itdi

441. Güneş gibi 'ayân oldı **Yemen**'de
Husûsan kendünüñ köyü **Karen**'de

442. **Karen** kavmi çü gördiler bu hâli
'Ayân oldı anuñ kadr-ı celâlı

443. Zarûrî lâzım oldı aña hürmet
İder oldı ol elüñ halkı 'izzet

444. Anası dahı hak emrine gitdi
Hemîn **Veys** ol diyârı terk itdi

445. Kaçuben **Kûfe**'ye vardı **Karen**'den
Çu tuydılar göñül götürdi andan

446. Ricâl-ı gaybdan biriydi ol cân
Yine anlar yoluna kıldı seyrân

447. Pes iken soñra görmediler anı
Yürürdi 'âlem içinde nihâni

Ashâbdan Herem İbn-i Hayyân
'Âşık olup **arayup Üveys'i buldı**

448. Meger ashâbdan bir ehl-i 'irfân
Herem adı atası adı Hayyân

449. İşidüb **Veys**'üñ ahvâlin kemâlin
Peygember hazretinden vasf-ı hâlin

[13b]

450. Resûlüñ vasfın anuñ hasletinden
Yüce menzil iken hak hazretinden

451. Ne sözler kim didi vasfında **Ahmed**
Beyân eylerken ashâba **Muhammed**

452. **Herem** anı işidüb oldı ‘âşık
Bulup görmege sa’y etdi o ‘âşık[172]

453. Nevâhîsin gezerken ol cihânuñ
Bulur bir gün kenarında Fırât’uñ

454. Görür kim abdest alurdı ol er
Şehâdet eyledi kalbinde cevher

455. İlerü varuben virdi selâmı
Selâmın aldı ol merd-i kirâmı

456. **Üveys**’üñ çün elin öpmek diledi
Çekindi san eline diş biledi

457. **Herem** görürdi za’îf beñzü sarı
Düşer kalbine rıkkat birle zârı

458. Anuñ hâline rahm idüp derûndan
Kılurdı cismini ol gark-ı hûndan

459. Hem ol sultân dahı eyledi rikkat
Biraz aglaşdı iki ehl-i hasret[173]

460. Pes andan sordı ahvâlini anuñ
Ki nite sen gamından bu cihânuñ

461. Bu dünyânuñ niçesin zahmetinden
Ne demdesin belâ vü mihnetinden

462. Ayıtdı ey **Herem** ey **İbn-i Hayyân**
Belâ çekmekdedür dünyâda insân[174]

463. Bu ‘âlem ‘âlem-i halkuñ[175] nesidür
Olınca bir nice gün mahbesidür

464. Bu dünyâ fânidür[176] zindan-ı fânî
Bi-hamdillâh degüldür câvidâni

465. Pes andan didi **Veysi** pâk gevher
Sorup ahvâlin ol merd-i dilâver

---

172 A: bu sâdık
173 A: ‘ızzet
174 A: merdân
175 A: i hakk
176 A: dârıdur

466. Nitesin ey **Herem** sen de cihândan
Bu dünyâ-yı denî vü bî-emândan

467. Belânuñ ulusıdur enbiyâya
Pes andan soñra irer evliyâya

468. Pes andan soñra sâir mü'minîne
Belâ eksik degüldür ehl-i dîne

[14a]

469. Haka minnet ki fânîdür bu 'âlem
Belâsi tiz geçer yemezüz gam

470. Yalancı dünyânuñ yokdur sebâtı
Hudâdan gayrınuñ vardur vefâtı

471. Pes aglayu didi hayfâ vü eyvâh
Karındâşım **'Ömer** der dâ vü sed âh

472. **Herem** aydur diri kodım ben anı
Üveys aydur haka ulaşdı cânı

473. Didi yanup yakılup âh **Fârûk**
Teessüf kılup ağladı bunı[177] çok

474. Kanı bunca gelüb giden velîler
Hakka halkı yakın iden nebîler

475. Kanı bunca 'azîz ü muttakîler
Kim[178] anlara 'adû olan[179] şakîler

476. Cihânuñ yâ **Herem** ahvâlî budur
Bunuñ nakşı vu rengi hâlî budur

477. Didi **Veys**e **Herem** ey[180] 'ayn-ı ru'yet
Ne ola bir hadî**s** itseñ rivâyet

478. Ayıtdı yâ **Herem** kılup talattüf
Baña kılma bunun gibi tekellüf

479. Ne müftî ne mühaddisûn ne vâ'iz
Er oldur kim ola nefsîne hâfız

480. Benüm dahi baña mensûb işim var
Cihân halkından ayru cünbüşüm var

[177] A: aglaşdı bular
[178] A: ki
[179] A: oldı
[180] A: ki

481. Velî ey **İbn-i Hayyân** söyle baña
Buraya gelmeye bâ'î**s** ne saña

482. Didi çün hazretüñ geldi[181] resûle
Buluşmak kasdına ol pür usûle

483. Evine varıcak şâh-ı risâlet
Kudûmuñdan safâ sürdi be-gâyet

484. Yüzün gördigüçün sen fahr-ı dînüñ
Gözini öpdi ümmül-mü'mininüñ

485. Didi yâ **'Âişe** *tûbâ li-'aynek*
Enârellâhu 'ayneyke kezâlik

486. Dönüb ashâba geldi sonra **Ahmed**
Beşâret virdi anlara **Muhammed**

487. Didi kim gelüñ ey ashâb-ı devlet
Benim gözlerimi kıluñ ziyâret

[14b]

488. Ki ben **Veys**î gören gözleri gördüm
Safâdan nûruyla hisse getürdüm

489. Gözüme baküben şâdı kıluñuz
Sizüñ de nûrla tolsun gözüñüz[182]

490. Senüñ hakuñda çok söz didi seyyid
Sizi bulmaklıga[183] 'aşk oldı[184] mürşid

491. Pür etti cânum içinde muhabbet
Nasîb oldı bi-hamdillâh rü'yet

492. Haka minnet buluşdum şimdi saña
Nasîhat eyle lutf it imdi baña

493. Didi yâ **Herem** imdi sözüm işit
Düriş ahkâm-ı Kur'ânıyla iş et

494. İden Kur'ân ma'ânîsin kılâvuz
Ki her vaktin senüñ işüñ ola uz

495. Dahi çıkmağa yolundan sâlihînüñ
Fesâda[185] virmeye gör tâ ki dînüñ

---

[181] A: geldi
[182] A: diliñüz
[183] A: bulmaga
[184] A: oldı aşk

496. Dahi bir dem düriş unutma mevti
Hemîşe tut kulaguñda bu savti

497. Dahi kavmüñden ögüt kılma taksîr
Eger oglan eger yigit eger pîr

498. Ne sanursañ saña ey **İbn-i Hayyân**
Düriş mü'minlere dahı anı san

499. Saña benden bu deñlüdür vasiyyet
Tutana bu kadar besdür nasîhat

500. **Herem** dir arzu kıldım seni buldum
Haka çok şükür tapuñı buldum

501. Dilerem bir zamân ey fahr-ı ebrâr
Enîs olam tapuñla şöyle kim var

502. Ayıtdı yâ **Herem** hiç istemezven
Hakkuñ gayrı ile üns olmagı ben

503. Olur hakkı unudan gayra hemdem
Kabûl itmez bunı her ki ola âdem

504. Hakkuñ ünsinden ol kim ala lezzet
Anuñ gayrıyla kaçan kıla sohbet

505. Hemîn var[186] ey **Herem** şimdengerü sen
Ne beni göresin ne hod seni ben

506. Velîkin ey **Herem** unutmazam ben
Beni sen dahi unutma du'âdan

[15a]

507. Hemân-dem hayrabâd itdi vü gitdi
Anuñ şevki beni dîvâne itdi

508. Göneldi **Veys** hakka vuslatıyla
Herem yakıla kaldı hasretiyle

Ashâbdan Rebî' nâm kimesne Üveysî
Arayup **buldığıdur**

509. Dahı ashâbdan var idi bir er
Rebî' idi adı bir pâk-ı güher

---

[185] A: Fesâda varmasun tâki dinüñ
[186] A: hemīndür

510. Heves kıldı kim ol da **Veys**i göre
Müşerref ola vü vara huzûra

511. Arayu anı buldı bir arada
Namâz-ı subh kılur mâcerâda

512. Didi fârıg olunca katlanayın
Göreyin nice tutar resm-i âyın

513. Biraz sabr eyledi kıldı namâzı
Haka ‘arz ide başladı niyâzı

514. Didi vîrdin tamâm itsün göreyin
Biraz vaktın bu arada turayın

515. Hele sabr itdi tâ olunca öyle[187]
‘İbâdet yoluna vardı yolunca

516. Gice olunca ol gün tâ’ât itdi
Yine ol gice ol hâl üzre gitdi

517. Muhassal üç gün üç gice tamâmı
Namâz u virdde oldı ihtimâmı

518. Meger dördünci gice bir seher dem
Sükûn eyledi ol merd-i mükerrem

519. Imızgandı mübârek gözi bir dem
Yine uyandı ol merd-i mükerrem

520. Didi yâ rab saña sığınırven
Uyur gözden dahı tok karından

521. Sığındım saña gafletden ilâhî
Uyanıklardan eyle sen kemâhî

522. Niyâzın ol ‘azîzüñ çün işitdi
Rebî’ öz nefsine insâf kıldı[188]

523. Didi besdür baña iş bu nasîhat
Bilene bu kadar yiter vasîyet

524. ‘Amel kılana işbu va’zıle pend
Hemîndür âdemî olana hıred-mend[189]

[15b]

---

[187] A: olunca öyle
[188] A: etdi
[189] A: hursend

525. Eyüdür fikret-i hâm[190] itmeyeyin
Üveys'üñ nushını unutmayın[191]

526. **Üveys**e virmeyeyin deyü zahmet
Revân oldı **Rebî'**-i pâkı sîyret

527. Anı görmedi andan soñra kimse
Dakı kimse enıs olmadı **Veys**e[192]

528. Velî Sıffîn harbinde '**Alî**'nüñ
Beliymiş leşkerinde ol velînüñ

529. Ol arada şehîd oldı didiler
Sa'âdetle saîd oldı didiler

530. Şu kim hakka yarar devletlü cândur
Ol ölmez 'ömri anuñ câvidândur

531. Şehîd olan gazâvât fırsatında
Ziyâfetdedür anlar hak katında

532. **Üveys**'üñ hak bilür kadrin kemâhi
Aña ma'lûmdurur her resmi râhı

533. Hakuñ taht-ı kabâbında velîler
Ne varsa kendü bilür kendüvi anlar [193]

534. Velî-yi hâsı Allâh bilür ancak
Ki mahbûbını gözler gayrıdan hak

Üveysi'l-Karânînüñ külâhı
'Arşa çıkdugıdur ta'zîmen lehû[194]

535. Elâ ey 'andelîb-i gülşen-i râz
Yine bir sözle eyle[195] sûza sâz

536. Yiyüb tûtî-i kudsî gibi sükker
Kelâmı ehl-i 'aşkı kıl müsekker[196]

537. Olup deryâ-yı ma'nâ içre gavvâs
Düriş ol eşina bol güher-i hâs

538. Olana dürri maksûdı vire hak
Siyah baht agarup ola yüzüñ ak

---

[190] A: fikr-i hâtır
[191] A: Azîze zulm ü ibrâm itmeyeyin
[192] A nüshası
[193] A: birâder
[194] A: Sırr-ı suhen der-vasf-i ehlüllâh
[195] A nüshası
[196] A: mükerrer

539. Meded idüb surûş-ı ‘âlem-i gayb
Kerem kıla kerîmim setr ola ‘ayb

540. Temmevvüc eyleyüb deryâ-yı ihsân
Ma’ânî gevherini saça ‘ummân

541. Sahâb-ı lutf-ı hak olup güher-bâr
Tabî’at bagına dür ide îsâr

542. Safâ sahrası olup murg-zârî
Kıla eşvâkıla cân murgı zârî

[16a]

543. Keremler kıla u rahm ide rahmân
İde fazl-ı Hudâ kör ola şeytân

544. İrişüb Bârî lutfiyle Hudânuñ
Saça mevc-ı güher bahr-ı safânuñ

545. Gül-i rahmet virüp buy-ı garîbi
Terennüm eyleye cân ‘andelîbi

546. Saçup tûtî-i cân siz deyü süker
Döke dîl bülbüli berk-i gül-i ter

547. Gel imdi ey sühandân-ı sebükcân
Kılalum nazm-ı sahrâsında cevelân

548. Olalum bahr-ı ma’na içre gavvâs
Ola kim vire Bârî-yi güher-i hâs

549. Görelüm kıssamuzı yine neyse
Gelelüm yine ahvâl-ı **Üveys**’e

550. Didi **Veys**î bilen sâdık erenler
Anuñ evsâf-ı hasına irenler

551. Bilenler vasfın ol cân-ı cihânuñ
Didiler bu sözi hakında anuñ

552. Olurken ol nevâhî-i **Yemen**’de
Deve güderdi vâdî-i **Karen**’de

553. Meger ol hâs u mahbûb-ı ilâhi
Deve yününden örmüş bir külâhı

554. Örerken ol külâhı bende-i hâs
Okur her ignesi üzre biñ ihlâs

555. Biñ ihlâs okuyup her ignesine
Tamâm eyledi çün ol pâk sîne

556. Keremden müşterî olup aña hak
Aluban ‘arşda asmış tâ mu’allak

557. Bagışlamış kulûbı **Veys**e minnet
Her ignesi içün bin ‘âsî ümmet

558. Asılmış şimdi ‘arş-ı hakda ol tâc
Bagışlamış nice ‘âsî vü muhtâc

559. Bu deñlü ‘iz u nâz u rütbet u câh
Ki hak virmiş **Üveys**’e bârekellâh

560. Hemîn ola velîde mertebeyse
Ki virmiş hazret-i ‘izzet tâ **Üveys**’e

561. Zihî merd zihî makbûl hazret
Zihî **Veys**-i **Karen** kân u kerâmet

[16b]

562. Hemîndür bârekellâh hakka kurbet[197]
Velîyullâh’da âsâr-ı gurbet[198]

563. Ulusı dînse tañ mı evliyânuñ
Ki meddâhı Muhammed oldı anuñ

564. Anı kim medh ide sultân-ı kevneyn
Muhammed şâh-vâr[199]-ı kâb-ı kavseyn

565. Ne hâcet anı ayruk kimse övmek
Yalansız medhe çünkim dendi gerçek

566. Resûlullâh çok medh itdi anı
Degül hâcet aña meddâh-ı sânî

567. Anuñ kim asıla ‘arşda külâhı
Dahi nice olur hâs-ı ilâhi

568. Anuñla nola fahr itse küleh düz
Ki fahr-ı evliyâdur **Veys** pîrûz

569. Nola fahr itseler ol san’atıyla
Ki başda götürirler ‘izzetiyle[200]

---

[197] A: minnet
[198] A: ‘ızzet
[199] A: şeh-suvâr
[200] A nüshası

570. Nedür tâca bu ‘izzetler zih baht[201]
Ki başda şehlerüñ başı ana taht

571. Zihî ‘izzet külâh-ı câvidânı
Ser üzre götürür serverler anı

572. ‘Aceb mi kılsa bu hırfet-i tefahur
Ki bunlaruñ işi başa çıkubdur

573. Bu fenn-i serverdurur san’atlar üzre
Mu’azzezdür kamu hırfetler üzre

574. Külahdür kubbe-i çarh-ı mu’azzam
Anuñ altında âdem ‘ayn-ı ‘âlem

575. Şular kim âdeme ‘âlem didiler
Külaha kubbe-i a’zam didiler

576. Vücûdı âdemüñ başka cihândur
Külah üstünde anuñ âsimândur

577. Bu fenni kadrla ol hay-i sâni’
Kılubdur eşref-i cümle senâyi’

578. Helâl itmek içün kesb ehl-i devlet
Bunı çok sâlihîn idindi san’at

579. Biri sultân-ı vefâdur sâlik-i dîn
Neçe müddet dökübdurur ‘arakçîn

580. Görüb bunı helâl-ı pâk pîşe
El urdı sâlihîn anca bu işe

581. Vefâ-zâde gibi sultân **Veys**’e
İradet itdi ‘âli şân-ı **Veys**’e

[17a]

582. Buyurmuşdur kim altı şeyh-i kâmil
Biri[202] tekmîl kıldı hem mükemmel

583. Birisi hazret-i **Veysî Karen**’dür
Kim o şeyh-i iklîm-i **Yemen**’dür

584. İkisi zâhir u bâtında durdı
Hudâ her birini lutfuyla virdi

585. Anuñ âhır zamânda bir mürîdi
Vefâ-zâde gibi sultân düridi

---

[201] A nüshası
[202] A: bizi

586. ‘Arakçîn döküben bu merd-i sâdık
Üveys’e uydı[203] çü merd-i muvâfık

587. Helâl itmek içün bu[204] ‘âşık-ı dîn
Dikübdür dest-i renciyle ‘arakçîn

588. Bu san’at bir mübarek kimyâdur
Ki ba’zı işliyenler evliyâdur

589. Gel ey tâlib olan kesb-ı helâle
Yüvibdür dürişme cem’-i mâle

590. Elinden geldügünce eyle ihsân
Ki ihsânuñ ‘abîdi olur insân

591. İşi ihsândı **Veys**’üñ hemîşe
Sa’adet ehli ihsâna dürişe

592. Kılurdı gice vü gündüz ‘ibâdet
Hemîn anı bilürdi resm-ı ‘âdet

593. ‘Amel kılmak hemîşe kâri idi
‘İbâdet beytînüñ mi’mârî idi

594. **‘**İbâdet birle olup hakka kurbi
Ferâmuş itmişidi ekl ü şürbi

595. Gice gündüz nice sâim idi
Giceler subh olınca kâim idi

596. Giçirdi nice gün nice gice aç
Degüldi ekl u şurb u hâba muhtâc

597. Hevâ-yı nefsi kat’ itmişdi ger
Gözine gelmez idi sîmle zer

598. Olup bâzâr-ı zerden[205] gül-i bî-zâr
Egilse sem sanurdı sîmi her bar

599. Yumuydururdı dünyadan gözüni
Hemîn dîdâr-ı hak idi gözüni

600. Temennâsı cemâl idi hudâdan
Nazar kat’ itmişdi mâ-sivâdan[206]

---

[203] A: oldı
[204] A: çok
[205] A: etrden
[206] A: macerâdan

601. Dahı bir tâife kim sârbândur[207]
Kim anlar muktedâ-yı kârbândur

602. Deve tımârın iden cümle merdân
Üveys'üñ sırrıdur ey ehl-i 'irfân

[17b]

603. Deve birle[208] koyun güden yabanda
Hudâyıyla musâhib olur anda

604. Ki bir şeyh-i Şübân-ı râ'i vardur
Muhammed ümmetine râ'î vardur

605. Kerâmâtı anuñ 'âlemde meşhûr
Gelür adı ehâdî**s** içre mezkûr

606. Eger vasf eylese[209] bir kimesne anı
Kitâb-ı mustakil ister beyânı

607. Garaz koyun deve sanmañuz ancak
Velî halvetde yigdür tâlib-i hak

608. Yabanda yalıñuz olsa bir âdem
Olur ek**s**er hakkuñ zikriyle hemdem

609. Pes âdem hoşdır ehl-i halvet olmak
Yabânda hakile hem-sohbet olmak

610. **Üveys**'üñ vasf-ı hâsıydı bu hâlet
Deve güdüp olurdı ehl-i vahdet

611. İşi hak ile dâim halvet idi
Hemîşe ferd ü merd-i vahdet idi

612. Degül zâhir **Üveys**'üñ şeyhi kimdur
Hudâ bilür ol hayy-ı 'alîmdür

613. **Üveys**'üñ mürşidi hak hazretîydi
Degül ma'lûm anuñ şeyhi mürîdi

614. **Üveysîler** denür bir tâife var
Bular şeyh u mürîd olmazlar ey yâr

615. Bulara hazret-i hakdandur irşâd
Mürîd-i hak murâdıyla olur şâd

616. Zihî ferhunde kavmi pâk u millet

---

[207] A: sarvandur
[208] A: ile
[209] A: eyleye

Ki olurlar feyz-i hakdan bî-vesîlet

617. Dimişdir ba’zı kâmil şeyh u üstâd
Bulara hazret-i **Hızr** ider irşâd

618. Bularuñ hak bilür hâlini neyse
Erimez degme kimse sırr-ı **Veys**’e

619. Anuñ kim **Mustafâ** meddâhı oldı
Mesîha-veş felek seyyâhı oldı

620. Zihî şâh-ı eren **Veysî Karen**’dür
Yemen’den kopdı bir dürr-i ‘Adendur

621. Anuñ bir[210] kişi bilmez vasf-ı hâlin
Hudâ bilür anuñ kadrin kemâlin

[18a]

622. Bir olmuşdı katında gencile renc
Gözine gelmez idi kârû vü genc

623. Cihân mâlıyla mâl-â-mâl olsa
Kamusı olup anuñ aña kalsa

624. Yedi alçak safa tokuz yüce kubbe
Degüldi cümlesi ‘aynîde habbe

625. Ne dînâr idi ‘aynında ne habbe
Biridi eski kebeyle yeñi cübbe

626. Nice gün aç olurdı[211] mest ü sekrân
‘İbâdetle yürirken büht[212] u hayrân

627. Yol üzre görürdi kim yatur bir altun
Ayıtdı fitnedür ko bunı yatsun

628. Didi kimse buni düşürmiş ola
Nazar kılmadı gitdi dogru yola

629. Yidi gün yidi gice yimemişdi
Ben acıkdım ilâhî dimemişdi

630. Didi kim neyleyeyin altuni ben
Tevekkül kıldı hakka geçdi andan

631. Varup bir yirde çün kıldı karârı
Görür **Veys**-i **Karen** mahbûb-i bâri

---

210 A: her
211 A: olıp bir kere can
212 A: mest

632. Getürür bir koyun bir tâze kirde
Anı **Veys**'üñ ögünde kodı yirde

633. Didi yâ rab nice yiyeyim bunı ben
Bu hayvân kapmış ola kimselerden

634. Hudâ dil virdi ol koyuna Bârî
Ayıtdı **Veys**'e ey mahbûb-ı yâri

635. Nasîbüñdir saña gönderdi Rezzâk
Buyur nûş olsun ey mahbûb-ı hallâk

636. Koyun bunı didi ve gâib oldı
Üveys'üñ şevk u 'aşkı gâlib oldı

637. Anı bildi kim ol koyun meslekdür
Didi hak virdi pes bunı[213] yemekdür

638. Pes el sundı vü bismillâh didi
Biraz sedd-i ramak mikdârı yidi

639. Çu hakka şükrle kıldı niyâzi
Yine başladı kılmaga namâzı

640. Yine başladı kılmaga[214] 'ibâdet
Aña hod ol idi evvelde 'âdet

[18b]

641. Giceden subha dek tâ'at kılurdi
Anı öz rûhuna râhat bilürdi

642. Şu resme hakila tutmuşdı ünsi
Ki unutmuşdı cümle cin ü insi

643. Pür idi bâtını 'aşk-ı hudâdan
Nazar kat' itmişdi mâsivâdan

644. Şu resme tolmuşidı hakile ol
Ki bulmazdı diline gayrı hak yol

645. Hakile ünsi şöyle tutmış idi
Ki kendü kendüvi unutmuş idi

646. Hudânuñ gayrın ile eylemiş dûr
Ki ne tâmû eger ne cennet u hûr

647. Unutmuşıdı cümle kârbârı

---

[213] A: aslı
[214] A: etmege

Hemîn âşkı hakkıydı kâr u yârı

648. Biriydi âşkı hakkıyla cihândan
Ki nesne añmaz idi cism u cândan

649. Degül mümkin muhassal vasfı anuñ
Eger vasf itseler halkı cihânuñ

650. Çün anı medh kıldı şâh-ı mürsel
Anı kim medh ider insâf kıl gel

651. Anuñ kim ola meddâhı **Muhammed**
Kıyâs et kimdür ol merd-i mücerred

652. **Sabâyî** anı nice medh kılsun
Ya kadrin kimse anuñ nice bilsün

653. Anuñ gibiydi kim medh itmez ey yâr
Anuñ hâlinden olmayan haberdâr

654. Bu zevki bilmez olmayan mezâkı[215]
Ki her[216] meşreb gerek rindiyle sâki

655. Belî zevk ehli içün ehl-i ‘irfân
Didi *men lem yezük lem ya’ref* ey cân

656. Düriş kim sen de anlardan olasın
Ki bu zevküñ safâsını tuyasın[217]

657. Semâ’-ı vecd-i hâletden haberdâr
Ola mı hiç ırakdan bakan ey yâr

658. Aña kim hak dururdı zevk u ‘irfân
Muhabbet ehli ‘ârif olur ey cân

659. Düriş şu ehl-i zevki[218] gayriden çok
Ki sevdügin eger her kişi artuk

[19a]

660. **Muhammed** ulu seyyiddür ‘âleminüñ
Ki sende sâlihî ol ümmetînüñ

661. Eger fakr ehli kavmi olsalar bed
Fakirem biz diyemiydi **Muhammed**

662. Fakîre ey ganî ta’n eyleme sen

---

[215] A: mülâki
[216] A: hem
[217] A: tuyasın
[218] A: fakrı

Resûle olmayasın ta ki düşmen

663. **Üveys**'üñ fakra çün vardı vusûli
Anı sevdi Hudâ vü hem resûli

664. Düriş derviş sevmege zor işi[219]
Ki sevdügi ile koparda kişi

665. Bu gün her kim seve cânile **Veys**î
Gerek yarun anuñla ola ünsi

666. Resûlı nice sevse bir Müselmân
Gerek fakr ehlin ile seve ey cân

667. Didi seyyid ne kavmi sevse insân
Hemîn anlardan olur ey Müselmân

668. Fakîre eyleme 'ucb u tekebbür
Katında mâlüñi kılma tezekkür

669. Fakîre anmagıl câh u celâlüñ
Telef olmaya tâ ki mülk ü mâluñ

670. Fakîre olsa 'avret din eridür
Bularuñ kalbi hakkuñ manzarîdür

671. Eger fakr ehline ihsân kılasın
Seni sen lâyık subhân bilesin

672. Düriş ihsân kıl ol sâhib-i câh[220]
Nitekim saña ihsân kıldı Allah

673. Ecelden öñ zekâta sa'y kıl[221] ey yâr
Ki borç eyü güne kalmaz neg[222] var

674. Tasadduk kıl elüñdeyken senüñ mâl
Yumulunca gözüñ özge olur hâl

675. Olursuñ **Veys** gibi ehl-i tecrîd
Olasın hak katında ehl-i tevhîd

676. Kime kim lutfî Bârînüñ ola yâr
Yer u yedürür olmaz mâl aña mâr

677. Şu kim yimez yidürmez hısset eyler
Nidemdür işi terk-i fırsat eyler

---

[219] A: v. 27a
[220] A nüshası v. 27b
[221] A: et var
[222] A: mesel

678. Yogısa mâluñ eylemege ihsân
Du’a kıl bari ey merd-i Müselmân

679. Du’â kılmag da ihsân eylemekdür
Mesel hod essehıyyü mâmelekdür

680. Du’âdan ehl-i imânı unutma
Düriş sa’y eyle ‘ahdî zâyi’ etme

[19b]

681. Ne zâtuñ kim sıfâtı ola ihsân
‘Abîd olur aña mecmû’-ı insân

682. Bu dünyâdan garaz iyilikdür ey yâr
Ki iyilikdür dü ‘âlemde ne ki var

683. Hudâ rahmetlü itsün ol ‘azîze
Kim okuyup du’â hayr ide bize

684. Hudâ ol kula kılsun feth-i bâbı
Du’â kıla dizene[223] bu kitâbı

685. Kılup şefkat **Sabâyî** pür-günâha
Şefâ’at ide yüz tutup ilâha

686. Aña rahmet kıla hallâk-ı âlem
Okuya fâtiha vallâh u a’lem

687. Yazanı okuyanı dinleyeni[224]
İlâhî yarlıga rahmetle anı

688. Cihânda hak vire anuñ murâdın
Ki aña yazanuñ hayrıyla adın

689. Sevâbı çok olup bulsun murâdın
Okumuşca Hudânuñ biñ bir adın

[223] A: yazanı
[224] A nüshası vr. 28a

Dizin